

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Економічний факультет
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допускається до захисту:
т.в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
Марія ШКУРАТ
«   »   2024 р.

Співробітництво України з КНР: проблеми та перспективи

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Комплексна кваліфікаційна(магістерська) робота

Частина 1. Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах відродження «Шовкового шляху»

Виконавець: Антоніна ПРОСЯНЮК
Науковий керівник: Зорина АТАМАНЧУК

Частина 2. Зовнішньоторговельні відносини України і Китаю в галузі важкої та хімічної промисловості

Виконавець: Олександра РИШКЕВИЧ
Науковий керівник: Юлія ІЩУК

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Економічний факультет
Кафедра міжнародних економічних відносин

РИШКЕВИЧ ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:
т.в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
« ____ » _____ 2024 р.

Зовнішньоторговельні відносини України і Китаю в галузі важкої та хімічної
промисловості

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Юлія ПЦУК, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
доктор філософії, доцент

_____
Підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Ришкевич О.С. Комплексна кваліфікаційна магістерська робота. Зовнішньоторговельні відносини України і Китаю в галузі важкої та хімічної промисловості. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітня програма «Міжнародні економічні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.

У роботі розглянуто теоретичну базу співпраці зовнішньої торгівлі України і Китаю у сфері важкої та хімічної промисловості в умовах глобалізації. Проведено аналіз співробітництва та партнерства України і Китаю, оцінку стану українсько-китайських відносин. Визначено основні проблеми та перспективи розвитку між Україною та Китаєм у процесі глобальної економічної інтеграції.

Основними результатами досліджень є рекомендації, щодо подальшого розвитку торговельної співпраці у галузі важкої та хімічної промисловості України і Китаю, а також моделювання та прогнозування факторів, що впливають на зовнішньоторговельні відносини між Україною та Китаєм.

Ключові слова: співпраця, зовнішня торгівля, « Один пояс, один шлях», Китай, Україна, важка та хімічна промисловість.

104 с., 5 табл., 20 рис., 1 дод., бібліограф.:69 найм.

Ryshkevych O. S. Complex qualification master's thesis. Foreign trade relations of Ukraine and China in the field of heavy and chemical industry. Specialty 292 International economic relations. Educational Program «International Economic Relations». Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2024.

The work analyzes the theoretical basis of foreign trade cooperation between Ukraine and China in the field of heavy and chemical industry in the context of globalization. The article analyzes the cooperation and partnership between Ukraine and China and assesses the state of Ukrainian-Chinese relations. The main problems and prospects of development between Ukraine and China in the process of global economic integration are identified.

The main results of the research are recommendations for further development of trade cooperation in the heavy and chemical industries of Ukraine and China, as well as modeling and forecasting of factors affecting foreign trade relations between Ukraine and China.

Key words: cooperation, foreign trade, «One Belt, One Road», China, Ukraine, heavy and chemical industry.

104 p., 5 tabl., 20 fig., 1 dod., bibliography : 69 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ.....	9
1.1 Роль і місце Китаю в сучасному світі.....	9
1.2 Генезис процесу співпраці між Україною та Китаєм.....	17
1.3 Історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною.....	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА КИТАЮ ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.....	31
2.1 Аналіз структури торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм.....	31
2.2 Прогнозування розвитку україно-китайських торговельних відносин у галузі важкої та хімічної промисловості.....	48
2.3 Структура та обсяги інвестиційної привабливості України для КНР.....	69
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ КИТАЄМ ТА УКРАЇНОЮ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	79
3.1 Особливості реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та участь в ній України.....	79
3.2 Перешкоди у процесі розвитку українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків.....	84
3.3 Перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Китаєм.....	87
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ.....	102

ВСТУП

Актуальність теми. Китай за своїм геополітичним, економічним значенням, обсягом товарообігу та рівнем економічних перетворень, досягнутих на шляху реформування своєї економіки, становить для України значний інтерес. Це не тільки стратегічний торговельно-економічний партнер, а й країна з певним корисним для України досвідом проведення реформ та організації функціонування економіки, тому вивчення особливостей торговельного співробітництва Китаю та України в галузі важкої та хімічної промисловості становить значний інтерес. Зокрема, важка та хімічна промисловість, будучи, з одного боку, великими споживачами матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, а з іншого – одними з основних виробників промислової продукції, відіграють важливу роль у розвитку суспільного виробництва й економіки країн загалом. Таким чином, всебічне вивчення особливостей зовнішньоторговельних відносин Китаю та України в галузі важкої та хімічної промисловості є дуже актуальним.

Історичний розвиток багатьох країн підтверджує, що розширення їх участі в міжнародному підрозділі праці та в різних формах міжнародних відносин має позитивні наслідки та вигоди. Очевидним є той факт, що зовнішньо-економічна діяльність кожної країни є важливою передумовою її економічного зростання. Особливо це актуально в сучасних умовах інтенсивного розвитку процесів міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці та глобалізації світового господарства.

У сфері важкої і хімічної промисловості Україна і Китай співпрацюють у контексті торгівлі та технологічного обміну. Україна експортує до Китаю хімічні продукти, металургійні товари. Одночасно Китай може надавати Україні нові технології та обладнання для розвитку власної промисловості.

Актуальність дослідження зовнішньоторговельних відносин України та Китаю у сфері важкої та хімічної промисловості зумовлена вагомим значенням,

яке дані галузі галузі відіграють в економічному розвитку аналізуючих країн в процесах глобалізації, являється важливим для розуміння динаміки та перспектив цих відносин в економічному, технологічному та геополітичному контексті.

Теоретичні аспекти розвитку важкої та хімічної промисловості України і Китаю знайшли відображення в наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних економістів, а саме Ю.Є. Осацької, Н.Г. Ушакової, Т.М. Циганкової, Ч. Хуейжун, О.М. Яценко, В. Левківського, З. Макогон, М. Флейчук, О. Шайди, М. Матулі, китайських учених Ван Пен, Чен Хунцзе, Чжан Юань та Лі Чжоу та інші.

Метою роботи є дослідження поточного стану та проблем розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм, а також обґрунтування перспективних шляхів їх розвитку.

З огляду на це, **основними завданнями** для досягнення поставленої мети є:

- з'ясувати роль та місце Китаю у сучасному світі;
- відслідкувати процес генезису процесу співпраці України та Китаю;
- переглянути історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною;
- здійснити аналіз структури торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм у сфері важкої та хімічної промисловості;
- реалізувати можливе прогнозування розвитку україно-китайських торговельних відносин у галузі важкої та хімічної промисловості;
- продемонструвати структуру та обсяги інвестиційної привабливості України для КНР;
- розглянути особливості реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та участь в ній України;
- оцінити перешкоди у процесі розвитку українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків;

- запропонувати перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Китаєм.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельні відносини України з КНР.

Предметом дослідження є тенденції розвитку торговельних відносин України і Китаю в сучасному середовищі.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці українських і зарубіжних вчених на основі новітніх методів, матеріали МВФ, СБ, МЕРТ НБУ, Державної служби статистики України, UNCTAD.

З урахуванням специфіки теми було використано наступні методи і прийоми: історичний, діалектичний, аналізу та узагальнення, прогнозування, статистичний, порівняння, структурно-функціональний, системний.

Теоретичне та практичне значення мають запропоновані рекомендації, щодо подальшого розвитку торговельної співпраці у галузі важкої та хімічної промисловості України і Китаю, а також моделювання та прогнозування факторів, що впливають на зовнішньоторговельні відносини між Україною та Китаєм.

Наукові результати дослідження:

1. Запропоновані матриці зовнішніх та внутрішніх факторів перспективи участі України в ініціативі «Один пояс, один шлях» та розуміння основних чинників впливу її на економічну та політичну стабільність країни, за допомогою яких було визначено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози задля стратегічного планування подальших цілей розвитку співпраці між країнами.

2. Обґрунтовано результати моделювання та прогнозування можливих напрямів розвитку українсько-китайських торговельно-економічних відносин в галузі важкої та хімічної промисловості, під впливом ключових аспектів, а саме: розвиток інфраструктури, інвестиції, глобальні тенденції торгівлі, технологічний розвиток.

3. Запропоновано рекомендації, щодо подальшого розвитку торговельної співпраці у галузі важкої та хімічної промисловості України і

Китаю, враховуючи існуючі проблеми та перешкоди, які можуть вплинути на подальший економічний розвиток та взаємодії між країнами.

Результати кваліфікаційної магістерської роботи апробовано на XXIII Міжнародній науковій конференції студентів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (м. Вінниця, Україна, 21 грудня 2023 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у розмірі 70 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ ЗОВТІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЄМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

1.1 Роль і місце Китаю в сучасному світі

Китай і його місце у світі розглядається як незалежна заможна нація. Як і будь-яка інша окрема подія, зростання Китаю за останні два десятиліття змінило ландшафт глобальної політики. Починаючи зі свого вступу до Світової організації торгівлі в грудні 2001 року, Китай швидко перетворив свою економіку з недорогої «фабрики для світу» до світового лідера в галузі передових технологій. Попутно вона трансформувала глобальні ланцюжки поставок, а також міжнародну дипломатію, використовуючи свій успіх, щоб стати основним партнером у торгівлі та розвитку для країн з економікою, що розвивається, в Азії, Африці та Латинській Америці.

Китай — велика країна із 5000-річною цивілізацією. Протягом тривалого періоду історії вона входила до найпередовіших країн світу. У наш час Китай був доведений до бідності та слабкості, йому загрожували внутрішні розбрати та зовнішня агресія, і він навіть зіткнувся з повною загибеллю. Шляхом невпинної боротьби китайці мріють про процвітання та відродження своєї країни, про щастя народу. У 1949 під керівництвом КПК вони заснували КНР, перетворивши напівколоніальне та напівфеодальне суспільство на абсолютно нове, добившись національної незалежності та звільнення народу [1]. Потім Китай вступив у нову епоху розвитку. За останні 70 років він рухався вперед, попри все, і шукав свій шлях до розвитку.

У перші дні існування КНР, після століття воєн і хаосу, країна і народ перебували у крайній бідності, промислові та сільськогосподарські основи були слабкими, а економіка перебувала на межі краху. Люди зіткнулися з неймовірними труднощами у пошуках виживання та розвитку. За наступні сім

десятиліть завдяки самовідданості та наполегливій праці вони відновили країну з нічого та відкрили нові горизонти.

За останнє десятиліття Китай витримав нові виклики, проторені нові шляхи, вирішена давні і складні проблеми, реалізували довгоочікувані цілі, досягли історичних досягнень у справах партії і в країні, і приніс соціалізм з Китайською специфікою в нову еру. За останні 70 років китайці стали свідками глибоких змін у своєму мисленні. Вони просували вперед прекрасну традиційну китайську культуру, поширювали сучасні китайські цінності, збагачували та поживляли своє культурне життя. Згідно зі звітом про глобальне благополуччя, опублікованому Boston Consulting Group (BCG) у 2018 році, за останнє десятиліття рейтинг Китаю піднявся на 25 позицій, що є найшвидшим показником серед 152 охоплених країн [2].

Шлях розвитку Китаю має унікальні китайські особливості, а також широке та далекоглядне глобальне бачення. Він присвячений інтересам людства. За останні 70 років, старанно працюючи над власним розвитком, китайський народ зробив свій внесок у справу миру в усьому світі та надав імпульс загальному розвитку всіх країн. Китай робить свій внесок у вирішення проблеми миру та розвитку у всьому світі. У перші дні КНР Китай встановив свою незалежну зовнішню політику світу, яка сприяла глобальному світові після Другої світової війни. Міжнародне становище та вплив Китаю значно покращилися [3]. В 1971 року Китай відновив своє законне місце в Організації Об'єднаних Націй і став відігравати більш активну роль у міжнародних справах.

В теперішніх умовах економічний розвиток Китаю увійшов у стан «нової нормальності». Незважаючи на певний ступінь уповільнення, Китай зміг зберегти середньо-високий темпи зростання і продовжувати займати свої позиції серед найбільших світових економік. В даний час, середньорічний внесок Китаю в глобальне економічне зростання економіки перевищує 30%, що робить Китай основною «рушійною силою» світового економічного зростання. За останні десятиліття збалансована політика китайського уряду зробила Китай другою за величиною економікою світу, найбільшим експортером товарів,

другим за величиною імпортером товарів, другим за величиною одержувачем прямих іноземних інвестицій і найбільшою країною з валютними резервами і тд [1]. Китай починає займати лідируючі позиції за обсягами фінансування науки і досліджень, високотехнологічним експортом, патентуванням, чисельністю науково-дослідницького персоналу та постійним зростанням продуктивності праці завдяки створенню потужного інноваційного складника.

Миролюбна зовнішня політика Китаю, його внесок у розвиток світової економіки та опір гегемонії в міжнародних відносинах поступово наблизили Китай до того, щоб країна зайняла центральне місце на світовій арені, отримавши широке визнання як будівельника міжнародного миру, що робить внесок у глобальний розвиток, в захисника світового порядку [4].

Китай є другим за величиною ринком управління активами у світі, і повністю є ймовірним, що він випередить США протягом наступних кількох років. Уряд Китаю продуманий і досяг значного прогресу в розвитку своїх фінансових ринків. Це зобов'язання відкрити свої ринки допомогло підтримати величезне зростання та трансформацію економіки Китаю, винагороджуючи інвесторів на всьому континенті та в усьому світі.

Зростаюча економічна потужність Китаю, його перехід від орієнтованої на експорт моделі економіки, орієнтованої на внутрішній попит, зростаюча кількість міжнародних компаній, дедалі більша послідовність у дотриманні світових стандартів і його фінансові ринки, що швидко розвиваються, – усе разом робить країну привабливою для інвестицій.

У 2019 році перший звіт про позицію Китаю від The Economist Intelligence Unit [5] показав, що інституційні інвестори зацікавилися сильним експортним виробничим сектором Китаю, споживчою базою в 1,4 мільярда громадян зі зростаючими доходами та швидким економічним зростанням. Крім того, всі вони добре порівнюються як стимули для інвестицій з повільним зростанням західних розвинених ринків після світової фінансової кризи 2008-2009 років. Поступова лібералізація ринку спростила іноземним інвесторам скористатися перевагами зростання країни, і інвестори, здавалося, зосередилися на

використанні Китаю як важливого джерела диверсифікації портфеля, одночасно збільшуючи свій власний досвід роботи на ринках країни, щоб знайти найкращі можливості.

До 2030 року Китай може стати найбільшою економікою світу навіть з урахуванням поступового уповільнення зростання [6]. Стабільне зростання економіки Китаю є основною рушійною силою відновлення світової економіки. Протягом 40 років реформ і політики відкритості частка китайської економіки у світовій економіці постійно зростала [7].

Національна система регулювання економічного розвитку має кілька задач: створення можливостей для зовнішньоторговельної діяльності всіх підприємств, напрям і сприяння розвитку зовнішньоторговельної діяльності всіх підприємств, що виробляють продукцію в Китаї. В рамках цих принципів здійснюються масштабні ініціативи, які зацікавляють все китайське суспільство і, при цьому в реалізації цих програм беруть участь практично всі, але водночас немає дуже жорстоких регламентів регулювання, при ретельному нагляді за діяльністю підприємства [3]. Сучасна економічна політика Китаю спрямована на розвиток внутрішнього ринку та скорочення залежності від експорту. Стрімкий розвиток економіки зумовив підвищив рівень урбанізації, особливо станом на 2018 рік показник досяг 52 %. Також знижується рівень бідності в сільській місцевості – з 96 % у 1980 р. до 4 % у 2018 році [8].

У 2020 році Китай був єдиною великою економікою, яка розвивалася, досягнувши зростання реального ВВП на 2,3%. Відколи Китай почав відкриватися та реформувати свою економіку в 1978 році, зростання ВВП становило в середньому понад 9 відсотків на рік, і понад 800 мільйонів людей вирвалися з бідності. За той самий період також відбулися значні покращення в доступі до охорони здоров'я, освіти та інших послуг.

Теперішня ситуація демонструє Китай, як країну з доходом вище середнього. Незважаючи на те, що Китай викоринив крайню бідність, значна кількість людей залишається вразливою, з доходами, нижчими за порогове

значення, яке зазвичай використовується для визначення бідності в країнах із доходом вище середнього [9].

Високі темпи зростання Китаю, засновані на інвестиціях, недорогому виробництві та експорті, значною мірою досягли своєї межі та призвели до економічних, соціальних та екологічних дисбалансів. Зменшення цих диспропорцій вимагає змін у структурі економіки від виробництва до високовартісних послуг, від інвестицій до споживання та від високої до низької вуглецевої інтенсивності.

В останні роки зростання сповільнилося через структурні обмеження, такі як уповільнення зростання робочої сили, зниження прибутку на капітал та уповільнення зростання продуктивності. Швидке економічне зростання Китаю випереджає інституційний розвиток, і існують важливі інституційні та реформаційні прогалини, які необхідно заповнити Китаю для забезпечення високоякісного і стійкого шляху зростання [10]. Роль держави має розвиватися та зосереджуватися на забезпеченні чіткого, справедливого та стабільного бізнес-середовища, зміцненні регуляторної системи та верховенства права для подальшої підтримки ринкової системи, а також забезпечення справедливого доступу до державних послуг для всіх громадян.

Зважаючи на свій розмір, Китай займає центральне місце в багатьох питаннях регіонального та глобального розвитку. Незважаючи на те, що Китай не є основним джерелом історичних кумулятивних викидів, сьогодні на Китай припадає 27 відсотків щорічних глобальних викидів вуглекислого газу та третина світових викидів парникових газів, причому викиди на душу населення зараз перевищують показники Європейського Союзу, хоча трохи нижче середнього рівня в ОЕСР та значно нижче рівня Сполучених Штатів, а забруднення повітря та води впливає на інші країни. Глобальні екологічні проблеми неможливо вирішити без участі Китаю. Зростаюча економіка Китаю також є важливим джерелом глобального попиту. Економічне відновлення балансу створить нові можливості для промислових експортерів, хоча це може знизити попит на товари в середньостроковій перспективі [4].

Китай все більше впливає на інші економіки, що розвиваються, через торгівлю, інвестиції та ідеї. Багато складних проблем розвитку, з якими стикається Китай, стосуються інших країн, зокрема перехід до нової моделі зростання, швидке старіння, побудова економічно ефективною системи охорони здоров'я та просування енергетичного шляху з меншим вмістом вуглецю.

Після швидкого відновлення Китаю після спалахів COVID-19 наприкінці 2022 року очікується, що зростання ВВП відновиться до 5,1 відсотка у 2023 році з 3 відсотків у 2022 році. Зростання відбуватиметься завдяки відновленню попиту, особливо на послуги. Очікується, що інвестиції залишаться стабільними за рахунок повільнішого, але стійкого зростання інвестицій у інфраструктуру та виробництво, а також поступової стабілізації інвестицій у нерухомість [11, 12]. Очікується, що чистий експорт буде впливати на зростання через послаблення зовнішнього попиту в поєднанні з помірним прискоренням зростання імпорту, спричиненого збільшенням внутрішнього попиту.

На сучасному етапі світового розвитку КНР активно розвиває глобальні партнерські відносини, розширює сферу спільних інтересів з усіма країнами, стимулює координацію та співробітництво з провідними країнами світу, розбудовуючи з ними стабільні взаємини. Це стосується як країн «Великої сімки», так і «Великої двадцятки».

Китай також лідирує у світі з виробництва відновлюваної енергії та є найбільшим спонсором закордонних проектів з відновлюваної енергетики, деякі з яких, однак, були пов'язані з порушеннями прав людини. Велика частина глобальних виробничих потужностей для мінералів і матеріалів, необхідних для технологій відновлюваної енергії, включаючи вітрові турбіни, сонячні батареї та батареї для електромобілів, знаходиться в Китаї [12].

Діяльність китайських компаній за кордоном часто спричиняла або сприяла порушенням прав людини та завданню шкоди навколишньому середовищу. У Гвінеї Human Rights Watch задокументувала участь китайської компанії у спільному підприємстві з видобутку бокситів (алюмінію), яка

експлуатувала фермерські землі без належної компенсації та знищувала місцеві джерела води.

У 2022 році економіка Китаю зросла лише на 3 відсотки, що є другим найнижчим показником з 1976 року, на тлі суворих заходів щодо пандемії, включаючи закриття кордонів, масове тестування та багатомісячні блокування у великих містах, таких як фінансовий центр Шанхай. Пекін зараз намагається спрямувати економіку на шлях відновлення, не розпалюючи інфляцію, яка спостерігається в інших країнах. У березні індекс споживчих цін у Китаї зріс лише на 0,7 відсотка в річному обчисленні, незважаючи на відновлення роздрібних продажів. Комуністична партія Китаю визнала економічну стабільність головним пріоритетом у 2023 році, приділяючи особливу увагу створенню робочих місць, щоб компенсувати високий рівень безробіття серед молоді під час пандемії. На початку 2023 року Пекін заявив, що планує створити 12 мільйонів робочих місць, порівняно з 11 мільйонами цього року, водночас зазначивши, що споживання є ключовим фактором зростання.

За підсумками 2022 року населення Китаю становило 1,41175 мільярда осіб, що на 850 000 менше, ніж роком раніше [13]. Востаннє кількість жителів Китаю скорочувалася лише 1961 року внаслідок Великого китайського голоду, який тривав з 1959 по 1961 роки за правління лідера комуністичної партії Китаю Мао Цзедуна. Скорочення населення КНР, зокрема, стало результатом демографічної політики «Одна сім'я — одна дитина», яка проводилася 36 років до 2015 через побоювання економічної кризи. За даними Національного бюро статистики Китаю, 2022 року в країні народилося 9,56 мільйона дітей (роком раніше — 10,62 мільйона), що стало найнижчим показником з 1950 року. Коефіцієнт народжуваності в Китаї (кількість новонароджених на 1000 осіб) минулого року знизився до мінімуму з 1978 року і склав 6,77, незважаючи на зусилля уряду, який заохочує з 2021 року сім'ї мати більше дітей [13].

Швидке відновлення економіки Китаю перебуває в центрі уваги з кінця минулого року. Міжнародні організації та інвестиційні банки не лише

підвищили свої прогнози щодо зростання Китаю у 2023 році, але й підкреслили роль країни як основного двигуна глобального економічного зростання. Ринкові дані показують, що чистий приплив іноземного капіталу в акції, які торгуються на Шеньчженьській і Шанхайській біржах, у січні досяг рекорду за один місяць у 141,29 мільярда юанів, що більше, ніж за весь 2022 рік. Економіка Китаю продемонструвала надзвичайну стійкість і величезний потенціал, про що свідчать ключові показники, які перевершили очікування, і ознаки довіри споживачів та інвесторів. Китай і надалі залишатиметься однією з найбільших країн, які спостерігатимуть найсильніше зростання цього року, і його внесок у глобальне економічне зростання становитиме 30 відсотків. Останні показники промислової діяльності країни та інфляції показали стрімку висхідну траєкторію, що призвело до підвищених прогнозів [14].

В період з 1980-х років по 2022 р. Китай досяг значного економічного та соціального прогресу, досягнувши вражаючих досягнень щодо скорочення бідності та покращення багатьох соціальних показників, включаючи охорону здоров'я та освіти. Досягнувши рівня доходу вище середнього, Китай зараз вступає в нову еру свого розвитку, як заявив президент Сі Цзіньпін у своєму виступі на 19-му національному з'їзді Комуністичної партії Китаю в жовтні 2017 року, еру, в якій головним викликом є те, що спонукає до розробки політики, це вже не брак продуктивних можливостей, а «протиріччя між незбалансованим і неадекватним розвитком і постійно зростаючими потребами людей у кращому житті».

Китай є найбільшою країною, що розвивається, яка все ще потребує підтримки розвитку з боку міжнародної спільноти. У той же час, будучи великою економікою, зростання Китаю приносить користь більшій частині світу завдяки торгівлі, інвестиціям і участі в глобальних зусиллях з розвитку. Завдяки співробітництву Південь-Південь (SSC) Китай продовжує надавати допомогу в міру своїх можливостей іншим країнам, що розвиваються, для підтримки досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). Будучи прихильником багатосторонності, Китай підтримує міжнародне співробітництво у вирішенні

глобальних викликів розвитку згідно зі своїм баченням «активного просування побудови людської спільноти зі спільним майбутнім».

Підсумовуючи, Китай перебуває на переломній точці своїх зовнішньоекономічних відносин. Країні має сенс продовжувати відкривати власну економіку та укладати торгові та інвестиційні угоди в усіх напрямках. Але успіх чи поразка залежатиме передусім від вирішення внутрішніх проблем. Старіння населення та розрив між селом і містом взаємопов'язані: більша інтеграція може допомогти задовольнити потреби зростаючого літнього населення та запобігти не виправдано різкому скороченню міської робочої сили. Фінансова реформа та інноваційна політика також взаємопов'язані. Відхід від цілеспрямованої промислової політики до більш загальної підтримки інновацій потребує диверсифікованої, конкурентоспроможної фінансової системи.

1.2 Генезис процесу співпраці між Україною та Китаєм

На сьогоднішній день на світову міжнародну арену вийшов новий лідер – Китай, налагодження відносин з яким представляє для України неабиякий інтерес, більше того – стратегічну мету у східному векторі зовнішньої політики. Сучасний стан української економіки, всіх державних інститутів унеможливує реалізацію стратегії модернізації та навіть вихід з фінансової кризи виключно на основі власних ресурсів, тому забезпечення реальної конкурентоспроможності національної економіки вимагає від української влади формування механізмів кооперації з провідними світовими акторами [6].

За останні роки Китайська Народна Республіка перетворилася на одного зі світових економічних і політичних лідерів зі зростаючими амбіціями на глобальне лідерство. Враховуючи свій поточний потенціал (у політичній, економічній та військовій сферах) та зміни на міжнародній арені, Пекін обережно, але неухильно переходить до реалізації «великої державної політики», посилюючи свій вплив на світові процеси [12].

Зовнішня політика України щодо Китаю визначається, зокрема, зростанням його політичного та економічного становища у світі, можливістю КНР впливати на глобальному та регіональному рівнях, а також перспективним характером китайського ринку для вітчизняної продукції. Китайська Народна Республіка визнала Україну 27 грудня 1991 року, а через тиждень, 4 січня 1992 року, між нашими країнами були встановлені дипломатичні відносини. Зараз на території Китаю функціонує Посольство України в Китайській Народній Республіці (м. Пекін) та Генеральні консульства України в містах Шанхай і Гуанчжоу. У нашій країні є Посольство Китайської Народної Республіки та Генеральне консульство в Одесі.

Цього року Україна та КНР відзначили 31-шу річницю встановлення дипломатичних відносин. За історичними мірками цей період може здатися занадто коротким для точного аналізу; проте за ці роки зроблено величезний крок до розвитку українсько-китайської співпраці та поглиблення дружби, яка традиційно характеризує відносини між українським і китайським народами. Двосторонні відносини між Україною та КНР мають характер стратегічного партнерства. Китай постійно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, а Україна неминуче підтримує політику «єдиного Китаю». Враховуючи останні зміни та реформи в Україні, обидві сторони працюють над виведенням двосторонніх відносин на новий рівень [15].

Останні державні візити глав держав відбулися у 2011 та 2013 роках, під час яких було укладено основні документи, які на сучасному етапі визначають та юридично закріплюють основи дружби та співробітництва між двома державами, а також досягнення та пріоритети подальшого взаємовигідного розвитку українсько-китайських відносин [16].

Під час візиту Глави КНР в Україну в червні 2011 р. було підписано Спільну декларацію про встановлення та розвиток стратегічного партнерства між Україною та КНР. Державний візит колишнього Президента України до КНР у грудні 2013 року ознаменувався підписанням Договору про дружбу та співробітництво між Україною та КНР, Спільної декларації України та КНР про

подальше поглиблення стратегічного партнерства. Відносини та Програма розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014–2018 роки. Майбутнє українсько-китайської співпраці, яка набирала обертів, здавалося безхмарним.

Проте 2014 рік вплинув на українсько-китайські відносини. Імперська політика рф, з якою Китай має особливі зв'язки, військова агресія рф проти України, спроби Москви дестабілізувати інші європейські країни та об'єднання цивілізованого світу показали тектонічні рухи у відносинах між країнами в усьому світі.

Китай, який характеризується особливою обережністю у зовнішній політиці, зайняв позицію «стратегічного очікування» і нібито не поспішав підтримувати жодну зі сторін конфлікту, довірившись моніторингу розвитку ситуації. Хоча в 2014–2017 роках спостерігалось завуальоване гальмування політичної співпраці на найвищому рівні з боку КНР, Пекін незмінно декларував підтримку суверенітету та територіальної цілісності нашої держави.

Попри певне «охолодження» двосторонніх відносин у цей період, діалог із Пекіном тривав. Тому в жовтні 2014 р. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін провів зустріч з Міністром закордонних справ КНР Ван І під час Саміту ASEM у Мілані. У січні 2015 року Президент України Петро Порошенко зустрівся з Прем'єр-міністром Держради КНР Лі Кецяном у рамках засідання Всесвітнього економічного форуму (Давос) [17].

У січні та грудні 2015 р. у Пекіні відбулися політичні консультації на рівні МЗС двох країн з актуальних питань двосторонніх відносин та ООН.

Також активно використовується механізм міжпарламентської співпраці між Верховною Радою України та Всекитайськими зборами народних представників (ВНП). У нинішньому складі Верховної Ради України діє група міжпарламентських зв'язків з КНР – одна з найбільших за кількістю депутатів-депутатів, яку очолює народний депутат А. Павелко. У Всекитайських зборах народних представників діє група дружби з Україною на чолі з головою Комітету у закордонних справах пані Фу Ін.

У рамках міжпарламентських та міжпартійних контактів протягом 2015–2018 рр. декілька груп українських народних депутатів та громадських діячів здійснили візити до КНР. У грудні 2015 року в Україну з ознайомчим візитом прибув Міжнародний відділ ЦК Комуністичної партії Китаю [16,17].

Наступним кроком став робочий візит Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна до Китаю 27–28 квітня 2016 р., під час якого він провів переговори з Головою МЗС КНР Ван І; Крім того, український міністр зустрівся з іншими офіційними особами КНР та взяв участь у 5-му черговому засіданні міністрів закордонних справ СВМДА Народи з питань взаємодії та заходів довіри в Азії.

17 січня 2017 року в рамках засідання Всесвітнього економічного форуму Президент України Петро Порошенко провів зустріч з Головою КНР Сі Цзіньпіном, під час якої лідери двох держав підтвердили взаємну зацікавленість в активізації політичний діалог на найвищому рівні та поглиблення економічного співробітництва між Україною та КНР. Також домовлено про проведення чергового, третього засідання Українсько-китайської міжурядової комісії з питань співробітництва та організацію участі української делегації у міжнародному форумі ініціативи «Один пояс, один шлях» (м. Пекін, травень 2017 р.). кінець 2017 р. Важливим також було підтвердження постійної підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, висловлене Сі Цзіньпіном [18].

Ключова роль Угоди про стратегічне партнерство між Україною та Китаєм належить її економічній складовій. Китай посідає перше місце серед торгових партнерів України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та залишається одним із її найперспективніших союзників. Тому сьогодні, плануючи розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм, важливо враховувати тенденції зовнішньої та внутрішньої політики Китаю, як, наприклад, питання зміцнення власної продовольчої безпеки та активної реалізації побудова «інноваційної держави» дозволяє максимізувати потенціал України.

Найбільший товарообмін між Україною та КНР склав близько 10 млрд доларів, а в 2017 році він був зафіксований на рівні 7,7 млрд доларів. Протягом останніх трьох років можна спостерігати постійну зміну структури українського експорту до Китаю. Частка продукції сільського господарства, переробної та харчової продукції вже перевищує її сировинну частку. Минулого року обсяг торгівлі аграрними та харчовими продуктами з Китаєм склав майже мільярд доларів США (половина всього українського експорту), рудами – трохи більше 700 мільйонів [19, 17].

Україна вже кілька років експортує кукурудзу та ячмінь до Китаю, за цей час культури здобули позитивний імідж на китайському ринку, а 95% соняшникової олії, що імпортується до КНР, має українське походження. За останні два роки регуляторам в українському харчовому секторі та посольству вдалося отримати від Китаю дозволи на експорт молочної продукції, яловичини, шроту та бурякового жому.

Важливу роль у розвитку культурного співробітництва відіграють дипломатичні представництва двох країн. Про це можна свідчити про результати активної співпраці Посольства України в КНР з культурно-мистецькими інституціями та неурядовими організаціями Китаю (Центральна академія образотворчих мистецтв, Пекінська асоціація дружби народів із зарубіжними країнами, Лі Czehan Art Academy, Спілка художників Китаю, Китайсько-український центр культурних обмінів та ін.). За участю цих організацій за минулий рік в Україні та КНР організовано близько 30 спільних мистецьких заходів.

Однією з найбільш помітних тенденцій культурної співпраці між Україною та Китаєм є зростання інтересу Китаю до українського кіно- та телевізійного виробництва. Наприклад, у вересні 2017 року було підписано угоду про спільне українсько-китайське кіновиробництво між українською компанією Film.ua та китайською China International Art Business Alliance.

Визначну роль у розширенні співпраці відіграє Український дім у Пекіні, який став платформою співпраці між нашими країнами, центром тематичних

зустрічей, презентацій, семінарів з історії, традицій та культури нашої країни за участю українських громади та студентів.

У Китаї українознавство активно розвивається. Окрім центрів українознавства та курсів української мови в п'яти університетах у Пекіні, Шанхаї, Даляні, Тяньцзіні та Ухані, центри українознавства у Шеньсійському професійно-технічному інституті (Сіань) та Сіаньському університеті іноземних Мови розпочали свою роботу за активного сприяння Посольства [20].

Загалом розширення сфер культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Китайською Народною Республікою, а також активізація відповідних контактів надають значні можливості для поглиблення практичного співробітництва, зміцнення довіри та порозуміння між нашими народами.

Президент Сі Цзіньпін зазначив, що китайсько-українські відносини після на момент 2022 року досягли рівня стратегічного партнерства, що сприяє розвитку та відродженню двох країн. Сі Цзіньпін високо оцінив Президента Зеленського за неодноразову заяву про те, що він надає важливості розвитку двосторонніх відносин і співпраці з Китаєм, і подякував українській стороні за рішучу допомогу в евакуації китайських громадян минулого року. Взаємна повага до суверенітету та територіальної цілісності є політичною основою китайсько-українських відносин. Обидві сторони повинні дивитися в майбутнє, розглядати та керувати двосторонніми відносинами з довгострокової перспективи, продовжувати традиції взаємної поваги та щирості та розвивати китайсько-українське стратегічне партнерство. Готовність Китаю розвивати відносини з Україною є послідовною та чіткою. Незалежно від того, як розвиватиметься міжнародна ситуація, Китай співпрацюватиме з Україною для розвитку взаємовигідного співробітництва [20,21].

Президент Сі підкреслив, що українська криза розвивається складними шляхами з великим впливом на міжнародний ландшафт. Щодо української кризи Китай завжди стоїть на боці миру. Його основна позиція полягає в

сприяттє мирним переговорам. Він зазначив свої пропозиції з чотирьох пунктїв щодо того, що потрібно зробити, чотирьох речей, якї мїжнародне спївтовариство має зробити разом, і трьох зауважень. На цїй основї Китай оприлюднив свою позицію щодо полїтичного врегулювання української кризи. Китай не створив українську кризу і не є стороною кризи. Як постійний член Ради Безпеки ООН і вїдповїдальна велика країна, Китай не буде сидїти склавши руки, не пїдливатиме масла у вогонь і тим бїльше не використовуватиме ситуацію для власної вигоди. Все, що робить Китай, — це понад борт. Дїалог і переговори – єдиний життєздатний шлях вперед. Китай продовжуватиме сприяти мирним переговорам і докладати зусиль для швидкого припинення вогню та вїдновлення миру. Китай вїдправить спецїального представника китайського уряду з питань Євразїї в Україну та їнші країни для поглибленого спїлкування з усїма сторонами щодо полїтичного врегулювання кризи в Україні. Китай надїслав Україні кїлька партїй гуманїтарної допомоги і продовжить надавати допомогу в мїру своїх можливостей.

Багатостороннє спївробїтництво мїж Україною і Китаєм щороку набуває дедалї зростаючого значення для обох країн, воно спирається на ґрунтовий полїтико-правовий та економїчний фундамент, що й визначає провїдну сучасну тенденцію до якїсно оновленого рївня вїдносин мїж державами. Осмислення стану та ролї українсько-китайських вїдносин у сучасному свїтї у рамках глобальних полїтичних, економїчних перетворень і проблем сьогодення неможливе без дослїдження та аналізу генези розвитку цих вїдносин, їх фундаментальних передумов та наявного досвїду.

Двостороннї вїдносини, якї виникли мїж Україною і Китаєм, мають свою їсторїю [10]. Початок цих вїдносин датується 1949 роком, коли була створена Китайська Народна Республїка. Вїдтодї вїдносини пройшли кїлька етапїв розвитку. Так, в перїод 1949–1965 рр. двї країни обмїнялись делегацїями, до складу яких входили видатнї дїячї культури, науковцї, письменники та артисти. Були органїзованї рїзноманїтнї виставки, що демонстрували життя кожної з

країн, опубліковані шедеври письменників, науковців та художників, відзначалися ювілеї видатних історичних та культурних подій і особистостей тощо. Широко практикувалося запрошення науковців і освітян на конференції, для читання лекцій, проведення спільних наукових досліджень. Відбувався обмін студентами, аспірантами, стажерами [22].

Зародження двосторонніх відносин між незалежною Україною як повноправним міжнародним суб'єктом та КНР починається 27 грудня 1991 р., коли уряд Китаю одним із перших держав визнав незалежність України. 4 січня 1992 р. були офіційно встановлені дипломатичні відносини між двома країнами, базові документи, підписані в Києві в цей день, декларували розвиток відносин між КНР і Україною на основі принципів мирного співіснування, взаємоповаги суверенітету й територіальної цілісності, взаємного ненападу та невтручання у внутрішні справи один одного [6,14]. Результатом стало підписання Спільного комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР [23]. Таким чином, було закладено основоположні принципи двосторонніх відносин у політичній, економічній і гуманітарній сферах, визначена система підтримки безперервності політичного діалогу. Саме з цього моменту розпочинається міжнародне співробітництво між КНР та Україною, закладаються базові основи і принципи дипломатичних відносин.

Відносини між Україною і Китаєм розвиваються швидкими темпами, а нинішній формат цих відносин - це стратегічне партнерство, яке цілком відповідає інтересам обох країн. Водночас перед обома країнами стоять серйозні виклики щодо зміцнення співпраці у всіх сферах і подальшого розвитку двосторонніх відносин. Варто зазначити, що потенціал стратегічного партнерства між Україною та Китаєм є величезним [6,24].

Важливими завданнями для українського уряду є прискорення темпів економічних реформ, визначення переліку пріоритетних стратегічних двосторонніх проектів та забезпечення їх підтримки, а також удосконалення процедур моніторингу та контролю за виконанням українсько-китайських домовленостей. Китай має значний запас інвестицій, яких потребує Україна. В

свою чергу, Україна є привабливою для Китаю у сфері технологій та сільського господарства.

1.3 Історичні передумови розвитку торговельно-економічного співробітництва між КНР та Україною

У ході вивчення історії майже 25-річної співпраці між Україною та Китайською Народною Республікою основна увага буде зосереджена на ключових моментах, які відіграли важливу роль у розвитку двосторонніх відносин. Адже, говорячи про українсько-китайські відносини, слід звернути увагу не лише на давні двосторонні зв'язки, але й на участь України (у складі Радянського Союзу) у розвитку китайської економіки та на відносини між українцями та китайцями за часів Російської імперії [24,25].

Відносини між Україною та Китаєм регулюються Угодою про торговельно-економічне співробітництво між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки (1992 р.), яка передбачає режим найбільшого сприяння щодо стягнення мита, податків та інших внутрішніх тарифів на імпорту та експорту товарів обох країн.

Найвищої точки розвитку торговельно-економічних взаємин країн досягли у 2013 р., коли був підписаний Договір про дружбу та співробітництво. Проте політичні зміни 2014 р., невиразна реакція Китаю на російську анексію Криму та воєнну агресію на сході держави проти України зумовили певну деактивізацію двосторонніх взаємин на певний період [24].

Початок 1990-х років був для Китаю «золотим віком» у залученні іноземних інвестицій. В результаті, станом на 1993 році Китай посів перше місце у світі серед країн, що розвиваються, і друге місце після США за обсягами залучення іноземних інвестицій. Такий сплеск іноземних інвестицій в Китай можна пояснити тим, що Китай був стабільним, мав великий внутрішній ринок і переживав стійке економічне зростання і реформи [26].

Новий етап у розвитку двосторонніх відносин між Україною і Китаєм розпочався після здобуття Україною незалежності в 1991 році. Китайська

Народна Республіка була однією з перших країн, яка визнала нову державу Україну. Із самого моменту свого виникнення і Україна, і КНР демонстрували високий рівень двосторонніх контактів та прагнення до поглиблення співробітництва в усіх галузях [24, 12]. Із перших кроків це співробітництво характеризувалось активним політичним діалогом на найвищому рівні.

Перший офіційний візит першого Президента України Леоніда Кравчука до Китаю в жовтні 1992 р. поклав початок серії візитів вищого керівництва двох країн, заклавши основи двосторонньої договірно-правової бази. А вже у березні 1992 р. розпочало свою роботу посольство КНР в Україні, а в 1993 році — українське посольство у Пекіні [22, с. 156]. У вересні 1994 р. відбувся перший офіційний візит в Україну Голови КНР Цзян Цземіня.

Починаючи з 2007 р., відносини між країнами набувають нового розвитку. Початком цього відновлення послужив візит Голови Верховної Ради України О. Мороза до Китаю 27–31 березня 2007 р. Проте подальший розпуск Верховної Ради України не дозволив достатньою мірою закріпити відносини між КНР та Україною на рівні законодавчих органів влади. Окрім того, для китайської сторони, яка завжди виступала за політичну стабільність і прогнозованість, це стало черговим свідченням того, що Україна перебуває в зоні підвищеної політичної турбулентності, яка заважає вибудовувати сталі відносини на рівні вищого політичного керівництва [8, 27]. Втім, незважаючи на це, Китай і за цих умов виявляв зацікавленість у розширенні співпраці з Україною, продовжуючи двосторонні контакти, головним чином, на рівні парламентів та консультативних органів.

Китай був першою країною, яка надала 4 грудня 1994 р. Україні гарантії ядерної безпеки (поряд з іншими державами – США, Росією, Великою Британією та Францією). Важливість, значимість і унікальність китайського кроку можна належним чином оцінити, якщо взяти до уваги, що Пекін не надавав подібних гарантій окремо жодній країні світу. І хоча не розроблено механізм можливої реалізації ядерних гарантій Україні, факт їхньої наявності означає істотну політичну, дипломатичну підтримку [28, 7].

2012 рік був роком 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Китаєм та Україною, коли підводилися підсумки розвитку двосторонніх стосунків між Україною та Китаєм. Поряд із позитивними тенденціями також були виявлені і деякі проблемні питання. Виявилося, що не всі попередні домовленості лідерів країн виконуються. Зокрема сумнозвісний «Повітряний експрес» так і не було розпочато. У 2012–2013 р.р. була підписана велика кількість українсько-китайських угод і документів щодо конкретних галузей та сфер співробітництва, які раніше були поза увагою [29].

Однак така активність не привела до підвищення ефективності роботи українського уряду у покращенні відносин із Китаєм. Значна кількість угод не виконується і залишається тільки деклараціями про наміри. У 2012–2013 роках у рамках китайсько-українських відносин стратегічної взаємодії і партнерської співпраці продовжувала зберігатися тенденція розвитку і пошуку нових можливостей. Візит Президента України В. Януковича до Китаю у грудні 2013 р. відбувся на тлі нової глибокої внутрішньополітичної кризи в Україні, причиною якої стало непідписання Україною угоди про Асоціацію з ЄС у ході Вільнюського саміту 28 листопада 2013 р. через тиск із боку росії [24]. За результатами візиту було підписано Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Китаєм, Спільну декларацію про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства між Україною і КНР та Програму розвитку українсько-китайських відносин стратегічного партнерства на 2014–2018 роки [30].

Для Китаю Україна є третім за величиною зовнішньоторговельним партнером серед країн СНД. Незважаючи на складну внутрішню економічну ситуацію в Україні, включаючи спад виробництва, падіння ВВП, низький рівень інвестицій, у тому числі іноземних, високий зовнішній борг, Україна докладает значних зусиль для розвитку зовнішньоекономічних зв'язків з Китаєм тим більше на тлі триваючого стабільного зростання економіки китайської економіки.

На сьогоднішній день Китай покращив свої відносини, координуючи свої зв'язки з великими державами і встановлюючи «стратегічне партнерство» із своїми сусідніми. Китай встановив партнерські відносини з великими державами, БРІКС, G20 і сусідами на різних рівнях, ґрунтуючись на загальних принципах партнерства: не протистояти один одному, а шукати спільне, відкласти вбік розбіжності й не завдавати шкоди третім країнам [25].

У геополітичному плані Китай свідомо підтримує інтеграцію України в Європу і завжди визначав Україну як «ключову державу в Європі». Китайське керівництво вітало підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС і розглядає можливість залучення України до розбудови «Економічного поясу Великого Шовкового шляху», який особисто очолює Голова КНР Сі Цзіньпін [24, 8].

Україна має унікальну можливість стати центром розвитку «Економічного поясу Великого Шовкового шляху» в Чорноморсько-Балтійському регіоні за участю країн Балтії, Вишеградської четвірки, Румунії, Болгарії, Білорусі та Грузії [31]. Участь України є досить перспективною у форматі співпраці між країнами Центральної і Східної Європи і Китаєм, ініційована КНР ще в 2011 році. Слід зазначити, що Китай до останнього часу послідовно підтримував суверенітет і територіальну цілісність України. Водночас Україна неухильно дотримується політики «одного Китаю», а з огляду на зміни і реформи, що відбуваються в Україні у 2014-2016 роках, у рамках українсько-китайських відносин стратегічного співробітництва та партнерства, співпраця може бути посилена та виведена на новий рівень міждержавних відносин стратегічного партнерства для пошуку нових можливостей для розвитку на новому рівні. У підвищенні цього рівня зацікавлені як Україна, так і Китай. Голова КНР Си Цзиньпін охарактеризував відносини між Україною і Китаєм як «рівноправні і взаємовигідні».

Дослідження історії розвитку торговельно- економічних відносин між двома країнами включає такі етапи, що представлені в табл.1.1:

Таблиця 1.1 – Етапи розвитку торговельно-економічних відносин між Україною та КНР

Етапи	Період(роки)	Форма співробітництва	Сфера співробітництва
Етап 1	1992-1997	Бартерна торгівля	Легка промисловість, верстатобудування
Етап 2	1998-1999	Човникова торгівля	Легка промисловість
Етап 3	2000-2003	Торгівля	Легка промисловість, виробництво пластмаси і каучуку, хімічна промисловість, машинобудування, с/г, поліграфія, телекомунікації, харчова промисловість, медицина
Етап 4	2004-2007	Торгівля, пряме інвестування	Металургія, хімічна промисловість, машинобудування, с/г, телекомунікації, харчова промисловість, медицина, легка промисловість
Етап 5	2008 по сьогодні	Торгівля, пряме інвестування	Хімічна промисловість, туризм, машинобудування, с/г, телекомунікації, освіта, харчова промисловість, медицина, металургія, наука, авіація, космос, оборона тощо.

Джерело: складено автором на основі: [26]

У 2001-2018 роках спостерігалась стійка тенденція до зростання українсько-китайського зовнішньоторговельного обороту та від'ємного торговельного сальдо. Спостерігається негативна товарна структура торгівлі, переважання експорту товарів з низьким ступенем переробки, недостатня диверсифікація товарної номенклатури українського експорту та збільшення імпорту високотехнологічної продукції.

Слід зазначити, що Китай значно активізував свою діяльність в Україні після повалення Віктора Януковича в лютому 2014 року. Девальвація національної валюти (гривні) майже на 300% та нижча вартість робочої сили в Україні значно знизили витрати на сільське господарство та виробництво сировини, що призвело до збільшення присутності Китаю на українському ринку та створило передумови для того, щоб китайські компанії замінили європейські та російські компанії. Крім того, Китай має великий досвід роботи у нестабільних регіонах Африки та Латинської Америки.

Завдяки платформі « Один пояс, один шлях» обидві сторони можуть розвивати економічні відносини, зміцнювати співпрацю та реалізовувати взаємні та спільні інтереси.

Висновки до розділу 1

Китай в сучасному світі відіграє ключову роль як економічна і політична потужність. За останні десятиліття китайська економіка стрімко зростає, забезпечуючи значний внесок у світовий валовий внутрішній продукт. Крім того, Китай активно розвивається в галузі науки, технологій і промисловості.

На політичній арені Китай займає важливе місце як постійний член Ради Безпеки ООН і один із ключових учасників міжнародних форумів. Його зовнішня політика спрямована на розширення впливу та співпрацю з іншими країнами.

Співпраця між Україною та Китаєм має глибокі історичні корені, але найбільш активно розвивається у новітні часи. На сьогоднішній день співпраця охоплює різноманітні сфери, включаючи енергетику, транспорт, агробізнес, технічну співпрацю та інше. Китай залишається важливим партнером для України в умовах швидко змінюючого світового економічного ландшафту.

Історія відносин між Україною та Китаєм відзначається різноманітним аспектів співпраці, починаючи від історичних торговельних шляхів до сучасних економічних та культурних відносин. Сучасні українсько-китайські відносини визначаються як економічною співпрацею, так і різними геополітичними аспектами. Обидві країни продовжують шукати спільні інтереси та можливості для розвитку взаємовигідних відносин.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА КИТАЮ ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

2.1 Аналіз структури торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм

Аналіз ефективності розвитку зовнішньої торгівлі країни здійснюється за допомогою індикаторів економічного стану країни. Такими ключовими показниками є експорт, імпорт і торговельне сальдо, географічна структура експорту та імпорту [32]. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами в період з 2013 р. по 2022 р. наведені на рис. 2.1

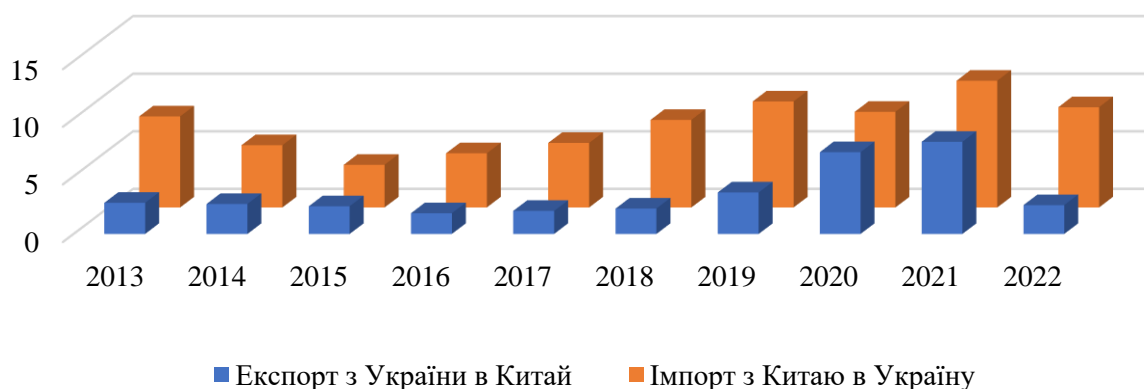

Рисунок 2.1 – Динаміка експорту та імпорту України-Китай, 2013-2022рр., млрд. дол. США

Джерело: складено автором на основі [33]

З даного рисунка видно, що динаміка як імпорту з Китаю, так і експорту в цю країну мала тенденції до зростання. За цей період загальний експорт України до Китаю збільшився більш ніж утричі – з 2,7 млрд доларів на рік до 8 млрд доларів на рік, а його частка в загальному експорті України зросла з 4,3% до 11,8%, але в період з 2014 по 2016 роки експорт різко впав через

російське вторгнення в Крим і на Донбас, а також через складну економічну ситуацію в країні. Мінімальне значення експорту в Китай було зафіксовано у 2016 році – всього 1,8 млрд доларів, що склало лише 5% від загального експорту України у 2016 році, який також показав мінімальне значення за період 2013-2022 років. Максимальне з відомих значення – у 2021 році, коли до Китаю було експортовано товарів на 8 млрд доларів [34].

Торгівля з Китаєм у 2020 році становила 10,9% ВВП і 15,1% загального зовнішньоторговельного обороту України, тоді як 20 років тому ці частки становили 1,9% і 2,3% відповідно.

Найвищий показник був зафіксований у 2021 році, коли до Китаю було експортовано товарів на суму 8 млрд доларів. Водночас найменша вартість китайських товарів, імпортованих в Україну, була у 2015 році – на 3,7 млрд. дол. США або 10,1% від загального обсягу імпорту того року. Знову ж таки, цей рік був пов'язаний з подіями на Донбасі та складною економічною ситуацією.

Одним із найперспективніших напрямків відносин було військово-технічне співробітництво. Україна стала важливим партнером Китаю як джерело оборонної продукції та технологій для літако-, космічних кораблів та суднобудування. Наприклад, перший китайський авіаносець «Ляонін» спочатку був придбаний в Україні в 1998 році, потім доопрацьований і прийнятий на озброєння ВМС Народної ліберальної армії (НВАК). Він став основою для подальшого будівництва авіаносного флоту Китаю, а перший побудований китайською промисловістю авіаносець «Шаньдун» має конструкцію, схожу на «Ляонін». Іншим напрямком співпраці були постачання газотурбінних установок для ВМС Китаю, а також десантних кораблів, авіаційних двигунів тощо.

Китай і Україна мають добрі відносини та тісну торговельну співпрацю. Як дві важливі економіки світу, вони доповнюють одна одну своїми відповідними перевагами, і обидві країни отримують вигоду від їхньої торгівлі. Особливо після ініціативи «Один пояс, один шлях» рівень торгівлі між двома

країнами постійно зростає, а відповідним дослідженням також приділяється все більше уваги.

У 2015 році сторони підписали угоду про співпрацю в рамках «Поясу, одного шляху», що надає нові можливості для китайсько-українського економічного та торговельного співробітництва [35]. У 2019 році Китай став найбільшим торговельним партнером України [36]. Китайсько-українське співробітництво поступово зміцнюється, і їхнє економічне та торговельне співробітництво має деякі відмінні риси з хорошими перспективами для майбутнього розвитку.

Україна має унікальні геополітичні переваги, багаті природні ресурси та потужну військово-промислову базу. Проте його економічна структура єдина, з низькою доданою вартістю домінуючих продуктів, слабкою конкурентоспроможністю та недостатніми інвестиціями, що призвело до повільного економічного розвитку. Завдяки безперервному просуванню ініціативи «Один пояс, один шлях» обсяг торгівлі між Китаєм та Україною з кожним роком зростає. Експорт та імпорт Китаю в Україну та з України зберігає стабільну тенденцію до зростання. Китай імпортує з України переважно соєві боби, залізну руду, продукти харчування та хімічну продукцію, а експортує в Україну машини та обладнання, текстиль та продукцію легкої промисловості.

З 2013 по 2019 рік обсяг торгівлі між Китаєм та Україною безперервно коливався, з поступовим зростанням з 2016 року. З 2019 року Китай є найбільшим торговельним партнером України. З 2020 по 2022 рік загальна вартість торгівлі між Китаєм та Україною мала тенденцію до коливань. У 2020 році загальна вартість імпорту та експорту товарів сягнула 15,4 млрд доларів США, що на 23,2% більше, ніж у попередньому році. Однак у 2021 році обсяг торгівлі значно зріс до 19 мільярда доларів США, темп зростання склав 29,7%. У 2022 році цей показник різко впав до 7,67 мільярдів доларів США, зменшившись на 60,0% у річному обчисленні.

Зокрема, експорт Китаю в Україну був нестабільним протягом трьох років: у 2020 році він скоротився на 7,0% у річному обчисленні та зріс на 36,8%

у 2021 році. Після вибуху кризи в Україні в лютому 2022 року торгівля між Китаєм і Україною була сильно постраждала, і експорт Китаю в Україну знову різко впав, зі скороченням у річному обчисленні на 64,8%.

Навпаки, імпорт Китаю з України показав відносно хороші показники. Незважаючи на те, що темпи зростання в річному обчисленні становили 72,8% у 2020 році, темпи зростання імпорту поступово сповільнилися протягом наступних двох років, з темпами зростання на 23,7% і 55,4% відповідно. Підсумовуючи, наведені вище дані показують, що через такі фактори, як пандемія та політика, торговельні відносини між Китаєм і Україною зазнали значних коливань в останні роки, а загальна вартість імпорту та експорту товарів у 2022 році різко знизилася. Водночас нестабільність експорту Китаю в Україну також може відображати невизначеність ринкового попиту.

Інформація про темпи зростання торгівлі між Китаєм та Україною за останні 3 роки (2020-2022р.) наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Загальний темп зростання товарообігу між Китаєм та Україною 2020-2023рр. (тис. дол. США)

Рік	2022		2021		2020	
	Значення	Темп зростання	Значення	Темп зростання	Значення	Темп зростання
Валова вартість імпорту та експорту	7,655,620	-60.0	19,305,322	29.7	14,668,810	23.2
Експорт Китаю в Україну	3,300,422	-64.8	9,406,448	36.8	6,878,084	-7.0
Імпорт Китаю в Україну	4,355,197	-55.4	9,898,874	23.7	7,790,725	72.8

Джерело: складено автором на основі [37]

З моменту впровадження ініціативи «Один пояс, один шлях» двостороння торгівля між Китаєм і Україною переживала злети і падіння, але постійно встановлювала нові рекорди, створюючи для України можливості для розвитку. Україна повністю використала сприятливу можливість трансформації моделі економічного розвитку Китаю для сприяння розширенню українського експорту

до Китаю. На основі повної поваги до ринкових правил обидві країни сприяли інституціоналізованому співробітництву та прискорили створення механізмів спрощення торгівлі між двома країнами. За відповідних умов у майбутньому Китай і Україна розпочнуть переговори щодо угоди про вільну торгівлю для усунення бар'єрів для виходу українських підприємств на китайський ринок.

Двосторонні відносини між Україною та Китаєм базуються на широкій нормативно-правовій базі. З 1991 року було підписано значний масив угод у сфері політичних відносин, торгівлі, права, науки, оборони, освоєння космосу, транспорту, освіти, культури, спорту, охорони здоров'я тощо. Ці угоди сприяли поступовому поглибленню торгово-економічних відносин. У 2013 році товарообіг зріс до 10,6 млрд доларів США; після незаконної анексії Криму Росією та окупації частини українських територій товарообіг між Україною та Китаєм впав до 6,2 млрд доларів США. Проте товарообіг поступово відновлювався і у 2021 році досяг максимуму (19,3 млрд доларів США), в якому частка українського експорту становила 8,3 млрд доларів (14,5% від загального експорту), як показано на рис. 2.2 [33].

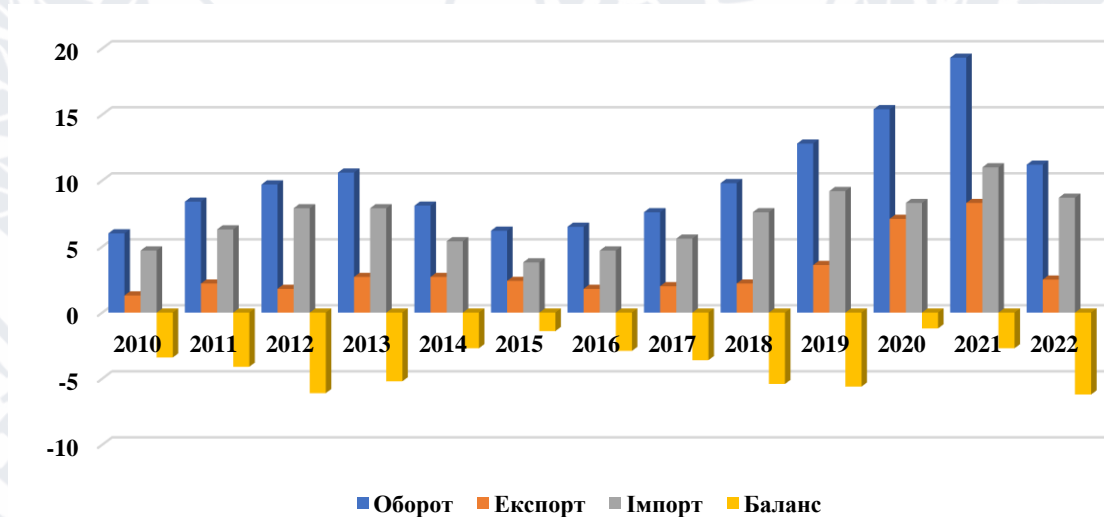

Рисунок 2.2 – Товарообіг між Україною та Китаєм, 2010–2022 рр., (млрд дол. США)

Джерело: складено автором на основі [33]

Торгівля з Китаєм у 2020 році становила 10,9% ВВП і 15,1% загального зовнішньоторговельного обороту України, тоді як 20 років тому ці частки становили 1,9% і 2,3% відповідно.

Примітно, що у 2019 році китайська продукція становила 15,2% від загального обсягу імпорту України. Вперше за багато років Китай випередив росію і посів перше місце в рейтингу країн- імпортерів української продукції.

У квітні-травні 2020 року експорт та імпорт послуг скорочувались, але імпорт падав набагато швидше, ніж експорт. Причина - скорочення торгівлі транспортними послугами (експорт та імпорт транспортних послуг синхронно скоротилися на 35,5%) та скорочення міжнародного туризму через закриття кордонів. Одним із небагатьох видів послуг, експорт яких зростав і до, і після початку карантину в Україні був експорт комп'ютерних послуг. Його обсяги зросли на 12% тоді, коли загальний експорт послуг з України скоротився на 12% порівняно з аналогічним періодом 2019 року [34, 38].

Однак після початку української кризи в лютому 2022 року торгівля між Китаєм і Україною різко скоротилася і майже припинилася. Деякі інвестиційні проекти китайських компаній в Україні були зупинені, а боргові ризики суттєво зросли. Крім того, інвестиції Китаю в Київський метрополітен, залізничну транзитну лінію міжнародного аеропорту України, Маріупольський порт, Харківський метрополітен, резервуар для зберігання нафти SOFCO у м. Харків, Миколаївський порт, Одеський портовий термінал, проект гідроелектростанції Каль-Чуга, проект вітряної електростанції, і фотоелектричні проекти у формі фінансової оренди були зруйновані під час війни, що призвело до прямих збитків у мільярди доларів.

Хуан Реньвей зазначив, що українська криза спричинила перебої в ланцюжку поставок сільськогосподарської та енергетичної промисловості та підвищила витрати на пряму торгівлю, таку як сировина та логістика [39]. Україна є найбільшим у світі виробником насіння соняшнику, і звичайне сільськогосподарське виробництво в Україні зазнало проблем після вибуху кризи. Світова ціна на сировину з насіння соняшникрової олії продовжувала

зростати в поєднанні з коливаннями міжнародних цін на нафту та іншими факторами, ціна на соняшникову олію зросла майже на 15% у короткостроковій перспективі, а ціни на альтернативні продукти, такі як оливкова олія також зросла майже на 30%, що значно зменшило цінову перевагу імпортової продукції на внутрішньому ринку. Крім того, українська криза в поєднанні з пандемією COVID-19 призвела до того, що рівень своєчасного прибуття міжнародних перевезень становив менше 20%, що призвело до 90% портових запасів товарів через брак контейнерів. Постійне зростання міжнародних цін на нафту, крім різкого зростання витрат на доставку, також збільшило внутрішні витрати на логістику.

З 2015 року обсяги торгівлі між Китаєм та Україною щорічно зростають. Після того, як Сполучені Штати почали торгіву війну з Китаєм у 2018 році, країни Заходу вжили низку санкцій проти Китаю, що могло вплинути на економічну співпрацю Китаю з Україною. Через санкції, які обмежують розвиток китайських компаній на західних ринках, китайські підприємства можуть прагнути до подальшого розширення своїх інвестицій і торгової діяльності в інших регіонах, включаючи інвестиції та торгівлю в таких країнах, як Україна, щоб створити більше можливостей і простору для двосторонньої співпраці.

Санкції, запроваджені західними країнами проти Китаю, наприклад у технологічній, енергетичній та фінансовій сферах, також мали певний вплив на відповідне співробітництво між Китаєм та Україною. Китай стикається з блокадою у сферах високих технологій, таких як чіпи, і посилює технологічну співпрацю з іншими країнами, включно з Україною. Проте швидкий розвиток економіки Китаю збільшив попит на зовнішню торгівлю, а вплив війни означав, що Україна не в змозі задовольнити попит Китаю у відповідних сферах. У 2022 році обсяги торгівлі між Китаєм та Україною зазнали серйозного впливу.

Україна є не тільки однією з найбільших сільськогосподарських країн Європи, але й важливим виробником енергетичних ресурсів, таких як вугілля, природний газ і нафта. Економічне співробітництво Китаю та України

зосереджено в основному на енергетичній галузі, включаючи вугілля, природний газ та атомну енергетику. З 2013 року китайсько-українське енергетичне співробітництво продовжує поглиблюватись і стає важливою частиною відносин двох країн. Україна є однією з найбільших виробників вугілля в Європі, а Китай також є найбільшою країною-споживачем вугілля у світі.

Вугільна співпраця між Китаєм та Україною в основному включає закупівлю, транспортування та технології переробки вугілля та має великий потенціал для розвитку. Крім того, великі ресурси природного газу в Україні можуть вирішити проблему високого попиту Китаю на природний газ. Співробітництво Китаю та України в атомній енергетиці є важливим напрямком енергетичного співробітництва. Україна є однією з найбільших у світі ядерно-енергетичних країн, а Китай також є однією з найбільших ядерно-енергетичних країн світу. Дві країни мають глибоку співпрацю в будівництві атомних електростанцій, постачанні ядерного палива, технологічному співробітництві [40].

Великого прогресу Україна і Китай досягли в торгівлі сільгосппродукцією. Експорт зернових культур з України та КНР злетів у 2,2 рази, насіння і плодів олійних культур — у 2 рази, м'яса і субпродуктів — у 4 рази, жирів і масел — на 50%, відходів харчової промисловості і кормів — на 78%. А ще Україна — основний постачальник у Китай кукурудзи і соняшникової олії. У цілому частка Китаю в загальному аграрному експорті України становить 10,2% (рис.2.3).

Тенденції торговельного балансу між Україною та Китаєм свідчать про значну залежність України від імпорту китайських товарів. За даними Державної служби статистики України, більше половини від'ємного торговельного балансу України зумовлено торгівлею з Китаєм ,яка, у 2021 році становитиме 52% від загального обсягу. Китай посідає перше місце у зовнішній торгівлі України. Найважливішими статтями українського експорту до Китаю є (табл. 2.3): руди, шлак і зола, зернові культури, жири та олії тваринного або

рослинного походження, реактори ядерні, котли, машини та залишки і відходи харчової промисловості [44].

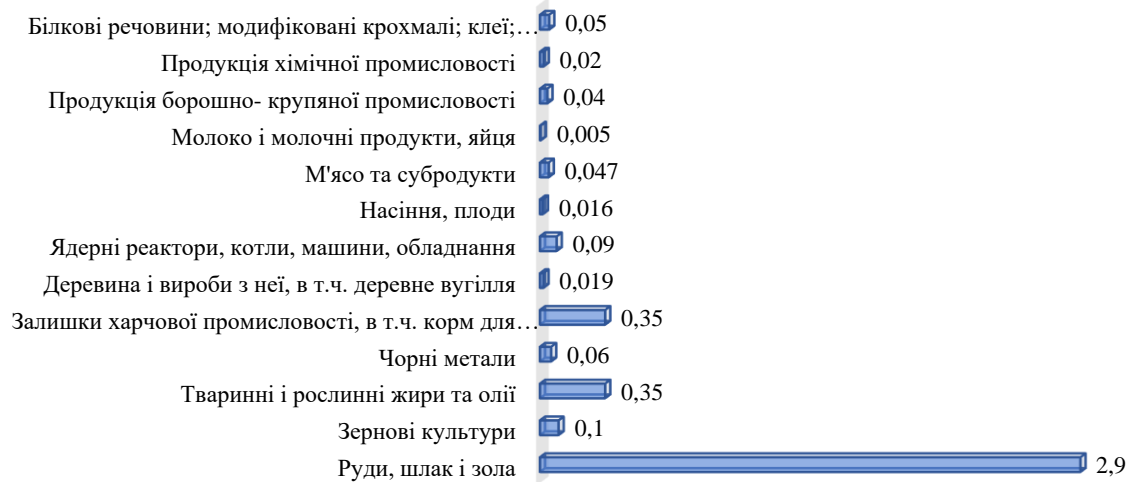

Рисунок 2.3 – Ключові напрямки українського експорту в Китай в 2022 р, млрд. дол. США.

Джерело: складено автором на основі [33,34]

Таблиця 2.3 – Товарна структура експорту та імпорту Україна-Китай у 2022р.

Товарна структура експорту товарів з України до Китаю у 2022 році		
Експортна позиція	Обсяг, тис. дол. США	Питома вага в загальному обсязі експорту, %
Руди, шлаки і зола	385,596	16
Зернові культури	1 106 840	44
Жири та олії тваринного або рослинного походження	356 005	15
Залишки і відходи харчової промисловості	351 870	15
Реактори ядерні, котли, машини	93,727	3,6
Деревина і вироби з деревини	19 015	0,8
Чорні метали	59,287	2,4
Товарна структура імпорту товарів з Китаю до України у 2021 році		
Імпортна позиція	Обсяг, тис. дол. США	Питома вага в загальному обсязі імпорту, %
Електричні машини	2,449,754	29
Реактори ядерні, котли, машини	1 362 981	16
Пластмаси, полімерні матеріали	382 070	4,6
Засоби наземного транспорту крім залізничного	455,472	5,7
Іграшки	123,719	1,1
Взуття	198 045	2,3
Різні хімічні продукти	430 002	4,6
Різні вироби з недорогоцінних металів	82,517	0,9

Джерело: складено автором на основі [33,34]

Протягом останніх п'яти років у структурі українського експорту до Китаю зростає частка продукції сільськогосподарської та харчової продукції. Натомість Україна ж в свою чергу імпортує китайську продукцію у вигляді електричних машин, реакторів ядерних, котлів, машин, пластмас, засобів наземного транспорту та чорних металів. Більше того імпорт Китаю в Україну у кілька разів перевищує український експорт до Китаю (рис. 2.5).

Рисунок 2.4 – Структура імпорту товарів з Китаю в Україну, 2022р.,%.

Джерело: складено автором на основі [33]

Порівнюючи товарну структуру зовнішньої торгівлі між Україною та Китаєм, можна помітити їхню компліментарність: попит Китаю на сировинні товари може задовольнятися імпортом української продукції, а попит України на промислову продукцію може покриватися товарами з Китаю. Це може привести до посилення ризиків сировинної орієнтації вітчизняного експорту та сприяє імпортозалежності України від китайських товарів [45].

Згідно з даними, український експорт до Китаю, переважно таких товарів, як залізна руда, кукурудза та соняшникова олія, у 2022 році становив 2,5 мільярдів доларів, тоді як імпорт із Китаю, в основному машинобудування та споживчих товарів, становив 10,97 мільярдів доларів (рис. 2.5).

Рисунок 2.5 – Основні товари українського експорту до Китаю 2022 р.,%.

Джерело: складено автором на основі [33]

За період з січня по жовтень минулого 2021 року товарообіг між Україною та Китаєм досягнув 15,76 млрд. дол. США, у порівнянні з аналогічним періодом 2020 року зростання склало 32,2%. Це новий рекорд у китайсько-українській торгівлі, а Китай стабільно залишається найбільшим торговельним партнером України. За тридцять років обсяг двосторонньої торгівлі зріс більш ніж у 60 разів, адже спочатку він складав лише 230 млн. дол. США, а у 2020 році досяг 14,6 млрд. дол. США [24].

Важливим показником для України є темп приросту експорту. Найбільше його значення за 2019 р. становило для чорних металів та насіння і плоди, відповідно 1820 % та 6098 %, а за 2020 р. – 491 % та 103 % відповідно. Найменше значення продемонстрували такі товари: електричні машини та устаткування та продукцію борошномельної промисловості, де показник за останні роки характеризувався негативним значенням.

У березні 2023 року річне зростання експорту Китаю в Україну пояснювалося насамперед збільшенням експорту продукції в категорії комп'ютерів (на 29 мільйонів доларів або 198%), пестицидів (25 мільйонів доларів або 59,2%) та електрогенераторних установок (на 21,6 млн. дол. США) . або 2,86 тис.%). У березні 2023 року річне скорочення імпорту Китаю з України пояснювалося, насамперед, зменшенням імпорту продуктів

ячменю (-52,5 млн. доларів або -73,7%), залізної руди (-23,6 млн. доларів або - 7,64%). та інші рослинні залишки (-15,7 млн. дол. США або -15,5%) [26].

Згідно з цим аналізом, конкуренція в торгівлі товарами між Україною та КНР посилюється. Китайські виробники концентруються на виробництві групи товарів (чорні метали), які складають основу вітчизняного експорту, розширюють свою присутність на традиційних для України ринках Близького Сходу та Північної Африки [28]. Зважаючи на розміри китайської економіки та темпи її зростання пряма конкуренція з КНР є неможливою, отже, для захисту економічної безпеки та збереження обсягів експорту Україна повинна оптимізувати ті галузі виробництва, в яких вітчизняні виробники зберігають відносну перевагу та які мають найменшу подібність експортного портфеля з КНР. До таких пріоритетних секторів належать сільськогосподарська сировина, харчова промисловість, рослинна олія та високотехнологічна продукція машинобудування (космічна та військова сфери), у виробництві якої Китай все ще значно відстає технологічно. Для досягнення цієї мети доцільно якнайшвидше переглянути структуру експорту та вжити державних заходів для скорочення експорту сировини та дешевих матеріалів, збільшення продажів готової та модернізованої продукції.

Однак економічні відносини мають істотні недоліки. По-перше, слід відзначити кількісну та якісну незбалансованість торгівлі. З 2005 року сальдо було від'ємним, тоді як у середньому китайський експорт перевищував український майже втричі, а в 2008 році майже в дев'ять разів. Винятком став 2020 рік, коли український експорт майже зрівнявся з китайським. Двостороння торгівля також незбалансована за своєю структурою. Український експорт майже повністю складається із сировини (у 2020 році залізна руда становила 35%, зернові – 25%, олія та жири – 15%, чорні метали – 9%), тоді як китайський імпорту є переважно високотехнологічним .

Китай і Україна мають високу взаємодоповнюваність у сільському господарстві, енергетиці та промисловості, Китай є одним з найбільших виробників у світі країни з багатими людськими ресурсами та технологічними

перевагами. Україна — одна з найбільших сільськогосподарських країн Європи, з багатими сільськогосподарськими ресурсами. Таким чином, торговельне співробітництво між двома країнами може досягти взаємної вигоди, оскільки Китай імпортує велику кількість сільськогосподарської продукції з України, при цьому Україна може імпортувати велику кількість промислової продукції з Китаю [33].

Китай і Україна можуть здійснювати інвестиційне співробітництво в інших сферах, особливо у взаємодоповнюючих сферах, включаючи більше товарів у сферу співпраці між двома країнами, збільшуючи обсяг торгівлі та досягаючи взаємної вигоди [41]. У той же час структуру торгівлі можна оптимізувати, повністю відображаючи торгові переваги один одного. Україна може постійно підвищувати ринкову конкурентоспроможність своєї вигідної продукції шляхом збільшення її експорту, досягнення позитивного зростання обсягів торгівлі та торговельної націнки між двома країнами. Крім того, обидві країни мають глибоку історичну та культурну історію з різними історичними та культурними ландшафтами. Енергійний розвиток індустрії туризму також створить більше умов для покращення взаєморозуміння, посилення культурних обмінів і ведення торгівлі між двома країнами.

З 2013 року інвестиційне співробітництво між Китаєм та Україною продовжує зміцнюватися, і обидві сторони активно співпрацюють у багатьох сферах. Згідно з даними Державного агентства сприяння інвестиціям України, у 2019 році загальний обсяг інвестицій Китаю в Україну сягнув 1,05 млрд доларів США, в основному у сферах будівництва інфраструктури, енергетики, сільського господарства та промисловості [42]. Серед них найбільш помітними є інвестиції Китаю в будівництво інфраструктури в Україні, наприклад, будівництво автомобільних доріг, мостів і портів в Україні. Крім того, Китай також інвестував у деякі проекти в енергетичному секторі України, такі як будівництво сонячних електростанцій та вітрових електростанцій в Україні. Китай інвестував значні кошти та технології в будівництво інфраструктури України, зробивши внесок у розвиток інфраструктури України. Незважаючи на

те, що Китай є одним із найбільших інвесторів у світі, частка китайських інвестицій в українську економіку незначна. За даними Державної служби статистики України, прямі інвестиції в економіку України з Китаю у 2015–2019 роках становили лише \$127 млн, що довело частку Китаю за цей період лише до 0,07% усіх іноземних інвестицій у країну.

Китай інвестував значні кошти та технології в енергетичний сектор України, зробивши внесок у розвиток енергетики України. Наприклад, Китай побудував в Україні кілька сонячних електростанцій і вітроелектростанцій, які сприятимуть розвитку відновлюваної енергетики в Україні. Крім того, Китай також інвестував у видобуток вугілля, природного газу та інші галузі України, надаючи важливу підтримку енергопостачання України. Нарешті, з точки зору сільського господарства, співпраця між Китаєм та Україною також постійно зміцнюється. Китай інвестував значні кошти та технології в сільське господарство України, зробивши внесок у розвиток сільського господарства України. Наприклад, Китай інвестував у деякі сільськогосподарські проекти в Україні, такі як посів таких культур, як пшениця, кукурудза та соєві боби, надаючи важливу підтримку сільськогосподарському виробництву в Україні. Крім того, Китай також інвестував у тваринницький сектор України, надаючи важливу підтримку розвитку тваринництва України.

24 лютого 2022 року розділило життя Української держави, українського народу, Європи і, мабуть, усього світу на «до» і «після». Недобровільне та brutальне вторгнення росії в Україну поставило міжнародну спільноту на межу глобальної війни. У такій ситуації повною мірою проявилось те, які держави діють згідно зі своїми фундаментальними цінностями та здатні взяти на себе відповідальність щодо зупинення російської агресії проти сучасної цивілізації, а які, сподіваючись на сумнівні компроміси, намагаються умиритворити режим В. Путіна чи навіть «заплющити очі» на його злочини. Показовою була еволюція позиції Китаю, який у попередні роки глибоко занурився у відносини стратегічного партнерства з РФ. Його політика щодо російсько-української війни повільно, але все ж таки трансформувалася протягом лютого-травня

2022р. від явного «нейтралітету на користь Росії» до «більш справжнього» нейтралітету, хоча й з відвертими проросійськими сентиментами.

Російсько-китайські економічні відносини зазнали різкого падіння в перші місяці після повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, але з тих пір відновилися і досягли нових рекордних рівнів, а також сильно і широко зросли в обох напрямках і в багатьох сферах. Двосторонній товарообіг досяг рекордного рівня у 190 мільярдів доларів США у 2022 році (зростання на 29 відсотків у порівнянні з 2021 роком), а за перші п'ять місяців 2023 року – 94 мільярди доларів США (на 41 відсоток у порівнянні з 2022 роком). Російський енергетичний експорт до Китаю помірно збільшився за обсягом, відповідно до довоєнних планів, але значно збільшився за вартістю, включаючи нафту, трубопровідний газ і СПГ, а також вугілля. Проте не було досягнуто жодного прогресу щодо нової інфраструктури та жодних нових китайських інвестицій у розвідку. Оскільки Китай отримав менше прибутку, ніж міг би отримати, найбільшим виграшем в енергетиці стала Індія.

Значно зросла торгівля металами країн. Росія продає золото, платиноїди, мідь і сталь, тоді як Китай експортує глинозем, який має вирішальне військове застосування. Після початкового спаду після вторгнення китайський експорт до Росії значно зріс з літа 2022 року, включаючи транспортні засоби, машини, електроніку, метали, пластик і гуму. Більшість великих китайських компаній продовжили свою діяльність у Росії, як і раніше. Це стосується банків, технологічних компаній, промислових і будівельних компаній та інших. Хоча санкції вплинули на деякі компанії, дії не завжди слідує за словами.

Найпотужнішою категорією китайського експорту 2023 року, яка сприяла зростанню експорту, є автомобілі, включаючи автомобілі, вантажівки та запчастини, де китайські бренди повністю поглинули російські ринки, що дозволило Китаю стати провідним експортером автомобілів у світі [43].

Водночас війна також показала межі та виклики економічних відносин між країнами, а також зростаючу економічну залежність Росії від Китаю, що в довгостроковій перспективі, ймовірно, може стати найбільшою загрозою

російському суверенітету. Ізоляція та залежність Росії від Китаю означає похмуру майбутню для російської держави та її народу: експорт до Китаю знижений, імпорт нижчої якості та дорожчий, а інвестиції відсутні. Зростання, державний бюджет і видатки постраждають.

Китай вважає росію важливим партнером для встановлення багатопольярного міжнародного порядку, і обидві сторони оголосили про «безмежне партнерство» 4 лютого 2022 року. Китай мовчазно підтримував росію дипломатично та економічно навіть після вторгнення Росії в Україну. Однак, оскільки війна в Україні затягнулася, Китай зараз стикається з низкою проблем.

У своїх зусиллях щодо просування ініціативи «Один пояс, один шлях» Китай прагнув співпрацювати з європейськими країнами, наголошуючи на розвитку інфраструктури та економічних обмінах. Однак мовчазна підтримка Китаєм Росії після війни в Україні поширила недовіру до Китаю в Європі, підбиваючи відносини співпраці між Китаєм і європейськими країнами. На тлі розширення занепокоєння безпекою через вторгнення Росії в країни Східної Європи та Балтії, Китаю необхідно знайти новий імпульс для підтримки співпраці та відновлення довіри, врівноважуючи вплив США.

Деякі українські політики та експерти вважали, що підписання Угоди про асоціацію з ЄС могло б вдихнути нове життя в українсько-китайську співпрацю, дозволивши перевести її від простої торгівлі до рівня спільного виробництва. Географічна близькість України до ЄС, наявність досить кваліфікованої та дешевої робочої сили та лібералізація торгівлі з ЄС, теоретично, мали б сприяти активнішій участі китайського бізнесу, що сприяло б створенню в Україні нових робочих місць, виробляти продукцію з високою доданою вартістю та зміцнювати свою економічну безпеку.

Окрім цих, загалом, доволі звичних для міжнародної співпраці аспектів, останнім часом Китай приніс Україні низку ризиків і навіть загроз. Один з них стосувався спроби китайської компанії Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment у 2016 році придбати українське підприємство «Мотор Січ», одне з

оборонних підприємств України у сфері виробництва авіаційних двигунів. У 2017 році СБУ порушила кримінальну справу за статтею «Диверсія та знищення підприємства» та заблокувала угоду в рамках кримінальної справи за статтею «Диверсія». Ситуація залишалася невирішеною доти, поки Міністерство торгівлі США не внесло Skyrizon до списку військових кінцевих користувачів через його зв'язки з Китаєм та Народно-визвольною армією Китаю (НВАК). Слідуючи результатам київського Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (CACDS), співпраця між «Мотор Січчю» та Skyrizon становить внутрішню та зовнішню загрозу для України. Наприклад, якщо Китай отримає контроль над компанією, здатність України розробляти військові літаки і ракети на експорт значно знизиться. Експерти також згадали про можливість відмивання ключових технологій до росії через китайські компанії, зокрема, у зв'язку з реалізацією спільних китайсько-російських програм у вертольотобудуванні. Нарешті, Україна опинилася під загрозою розвитку військово-політичного, військово-технічного та військового співробітництва з партнерами по НАТО [46].

Крім того, у 2021 році відбулося кілька подій, які засвідчили, що Китай намагається вплинути на Україну. Найяскравіше з них стало відкликання Україною свого підпису під спільною заявою ООН із засудженням порушень прав людини в Сіньцзяні. За даними низки ЗМІ, відмова Києва стала наслідком тиску та погроз з боку Китаю скасувати раніше заплановану поставку 500 тис. доз вакцини проти COVID-19. Цей факт не лише свідчить про те, що Китай використовує вакцинну дипломатію в політичних цілях, але й намагався вплинути на ціннісні пріоритети України, змусивши її відмовитися від своєї позиції щодо прав людини, викликаючи критику в політичних та експертних колах України. Низка подальших подій загострила та невизначила ситуацію: заява України про підписання угоди з Китаєм про поглиблення партнерства у будівництві інфраструктури та отримання пільгового кредиту; і заяви деяких українських політиків про готовність поглиблювати відносини з Китаєм і навіть використовувати китайський досвід у державотворенні в Україні.

Власне, активізацію українсько-китайських відносин у 2021 році не можна вважати просто поверненням до багатовекторності в Україні, розворотом у бік Китаю чи спробою використати «карту Китаю» для тиску на Захід. Зрозуміло, що інтеграція в ЄС і НАТО є ключовими з точки зору виживання української держави в умовах постійної загрози з боку Росії. Крім того, українське суспільство не сприймає інших векторів розвитку, і Китай не може замінити Україні те, що пропонує Захід з точки зору економіки, безпеки та цінностей [15]. Україна намагається бути більш прагматичною у відносинах з Китаєм, намагаючись розширити ринки збуту своїх товарів, залучити інвестиції та відновити застарілу інфраструктуру. Одночасно Київ намагається провести «червоні лінії» у відносинах з Китаєм, обмежуючи їх питаннями торгівлі та інвестицій, залишаючи закритими для участі Китаю стратегічні сектори економіки, мережі 5G та об'єкти критичної інфраструктури [46].

2.2 Прогнозування розвитку україно-китайських торговельних відносин у галузі важкої та хімічної промисловості

Китай — це зростаюча наддержава, яка має значний вплив на кожен економіку світу. З її змінним політичним ландшафтом Україна не потрапила в орбіту Китаю, як це зробили деякі інші країни Східної Європи. Проте за останні сім років Китай суттєво розширив торгівлю з Україною, придбав значні активи в енергетиці та сільському господарстві, а також спробував отримати частки в авіадвигунобудуванні.

Китай є найбільшим торговельним партнером України. Торгівля товарами, як експорт, так і імпорт, має довгострокову тенденцію до зростання. Наразі обсяг торгівлі з Китаєм становить 10,9% ВВП та 15,1% від загального обсягу зовнішньої торгівлі, порівняно з 1,9% та 2,3% відповідно 20 років тому. Сальдо торгівлі товарами України з Китаєм було негативним з 2005 року. Кожного разу, коли українська гривня зазнавала сильного знецінення (наприклад, наприкінці 2008-го та на початку 2015-го), імпорт падав, а експорт різко зростав, щоразу зменшуючи торговельний дефіцит приблизно вдвічі. Єдиний випадок, коли це

обійшлося без валютної кризи, був у 2020 році, коли споживчий імпорт сповільнився через COVID-19, а товарний експорт не постраждав і навіть зріс.

Україна має надзвичайно багаті та взаємодоповнюючі мінеральні ресурси у високій концентрації та в безпосередній близькості один від одного. Багаті запаси залізної руди, розташовані в околицях Кривого Рогу, Кременчука, Білозерки, Маріуполя та Керчі, складають основу великої чорної металургії України. Поблизу Нікополя знаходиться один з найбагатших у світі районів марганцевих руд. У районі видобувають бітумінозне та антрацитове вугілля, яке використовується для виробництва коксу у Донецький басейн. Енергія для теплових електростанцій виробляється із запасів бурого вугілля, знайдені в басейні р. Дніпро (на північ від Кривого Рогу) та запасів кам'яного вугілля у Львівсько-Волинському басейні. Українські вугільні шахти є одними з найглибших в Європі. Багато вугільних шахт вважаються небезпечними, оскільки їхня глибина призводить до видобутку великої кількості метану. Через вибухи метану загинули численні українські шахтарі.

В Україні також є значні родовища титанових руд, бокситів, нефелінових (джерело соди), алунітових (джерело поташу), ртутних (кіноварі, або сульфиду ртуті) руд. Поблизу міста Борислав знаходиться велике родовище озокериту (природного парафінового воску). У Підкарпатті є поклади калійної солі, а в Підкарпатті та в Донецькому басейні є великі поклади кам'яної солі. В Україні є деякі фосфорити, а також природна сірка.

Хімічна галузь України попри війну продовжує працювати, однак, вона зазнала дуже серйозних втрат - у нашій державі знищені або пошкоджені практично всі ключові підприємства. При цьому зараз помітні ознаки процесу відновлення цієї сфери економіки, а надалі у бізнесу є можливості майже з нуля формувати ринок. До 24 лютого минулого року частка хімпрому становила десь 3% ВВП, на початок 2022 року в Україні було близько 4 тис. підприємств хімічної галузі. У період повномасштабного вторгнення ця сфера економіки втратила близько 5-6 млрд дол. США тільки від падіння виробництва і

продажів, майже 600 млн дол. США прибутків і близько 2 млрд дол. США - вартість виробничих потужностей [33,47].

Очікується, що до кінця 2023 року хімічний сектор продовжуватиме переживати важкий період із низькими обсягами та мінливими витратами на енергію та сировину.

У 2022 році хімічний ринок переробки стикався з невизначеним попитом у багатьох областях. Зростання витрат на виробництво та транспортування та посилення тиску на зниження викидів вуглекислого газу зменшили прибутковість, а громадськість і держава змушені виробляти більше продуктів, які можна переробляти, змусили хімічні компанії переключити свою увагу на більш стійкі методи. 2022 рік був важким для хімічної промисловості, особливо в Європі. Конфлікт в Україні, вищі ціни на енергоносії та висока інфляція сповільнили зростання в регіоні, і Європа вперше імпортувала більше хімікатів, ніж експортувала.

Конфлікт, у свою чергу, вплинув на глобальні постачання хімікатів; Україна є найбільшим у світі постачальником благородних газів і є найбільшим у Європі виробником аміаку для добрив. Тим часом Китай залишається найбільшим у світі виробником і споживачем хімічних речовин, на нього припадає близько 45% світового хімічного ринку. Після річного зростання з 2010 року (де частка ринку становила близько 26%), це стало критичним внеском у ВВП країни. Країна є найбільшим експортером на таких ринках, як кремній, ПВХ та багато спеціальних хімікатів. Китайське хімічне виробництво скоротилося у 2022 році через обмеження, пов'язані з COVID-19. Хімічне виробництво зосереджено в таких районах, як Шанхай. Оскільки більше 25% робочої сили перебували під дією карантину, заводи були закриті або працювали в мінімальних обсягах, а робоча сила була розміщена на карантині на заводах.

Нафтохімічний ринок Китаю зміцнився в першій половині вересня 2023р., головним чином завдяки впровадженню політики, але оскільки закупівлі та передсвяткові запаси поступово закінчувалися, ринок спостерігав менше

транзакцій і дедалі обережніші прогнози. До кінця вересня індекс ICIS China Petrochemical Price Index (IPEX) дещо підвищився на 0,82% порівняно з кінцем серпня, закрившись на рівні 1296,73 [50]. Наприкінці серпня та на початку вересня Китай запровадив низку заходів, спрямованих на стимулювання ринку нерухомості та споживання. Ринок ф'ючерсів на нафтохімічну продукцію значно підвищився, що призвело до деякого відновлення спотового ринку. Збільшення закупівель пояснюється сезонним попитом, причому спостерігалось більше угод за нижчими цінами.

Китай уже є найбільшим ринком хімічних речовин у світі з 45% загального обсягу ринку. З 2011 року хімічна промисловість Китаю, що швидко розвивається, є найбільшою у світі за доходами, і темпи її зростання продовжують значно випереджати інші великі регіони, що виробляють хімікати. Але цей колосальний розмір не слід сприймати як ознаку стабільності. Навпаки, хімічна промисловість Китаю перебуває в розпалі глибоких і швидких змін. Зростання хімічної промисловості в Китаї за останні два десятиліття характеризувалося швидкими інвестиціями, гострою конкуренцією та фрагментацією між великою кількістю сегментів. Особливо це стосується тих випадків, коли виробнича технологія була широко доступною і де доступ до сировини та фінансування було легко отримати. Ця комбінація призвела до надзвичайного надлишку потужностей у багатьох секторах. За останні два десятиліття хімічний ринок Китаю приніс половину зростання світового хімічного ринку. Посилення економічної нестабільності з середини 2018 року, пов'язане з уповільненням економіки Китаю та торговими відносинами між США та Китаєм, додає нові невизначеності в короткострокову перспективу. Хоча очікується, що темпи зростання хімічного ринку сповільняться в міру розвитку загальної економіки країни, ми очікуємо, що в середньостроковій перспективі темпи зростання залишаться значно позитивними.

Виробництво хімікатів у Китаї скоротилося в другому кварталі 2022 року через блокування в Шанхаї та кількох інших містах/регіонах, які є основними центрами виробництва хімікатів. Багатьом виробникам довелося тимчасово

припинити роботу та зіткнутися з перебоями в ланцюзі поставок. Блокування також негативно вплинули на попит на хімічні речовини з боку домогосподарств і ключових галузей покупців, таких як автомобільна.

З третього кварталу 2022 року хімічне виробництво та продажі відновилися, оскільки карантинні заходи були послаблені та економіка відновилася. Однак попит залишається низьким через назриваючий ризик зниження через відновлення обмежень, пов'язаних з Covid. Загальна рентабельність хімічних підприємств знизилася в I-III кварталах 2022 року через зростання витрат на енергію та сировину. Блокування та перебої в ланцюжках поставок у першій половині 2022 року спричинили проблеми з ліквідністю для багатьох компаній, і спостерігались збільшення затримок і неплатежів. Обмеження, пов'язані з Covid, продовжують впливати на економічну активність, хоча влада відкоригувала політику нульового Covid, щоб зменшити перебої з боку пропозиції.

Серед підгалузей кредитний ризик найвищий для фарб і покриттів. Підприємства в цьому сегменті зазнали збитків через високі ціни на товари та погіршення попиту з боку хворого ринку нерухомості. Тим не менш, агрохімічний підсектор розширюється, а Китай є ключовим світовим виробником і експортним центром агрохімікатів. Основні хімікати показали тенденцію до зростання продажів цього року, але можуть зіткнутися зі слабким попитом і нестабільністю цін на нафту в найближчі місяці.

З 2015 року були запроваджені жорсткіші екологічні правила, спрямовані на вдосконалення екологічних інновацій. Випромінювачі з високим рівнем випромінювання поступово припиняються, і такі закриття триватимуть. Враховуючи вищі екологічні стандарти та пов'язане з цим зростання витрат, малий і середній хімічний бізнес може зіткнутися з проблемами в короткостроковій перспективі.

У період з 2011 по 2022 рік ринкова вартість промисловості виробництва органічних хімічних матеріалів у Китаї стабільно зростала щороку зі 176,8 мільярдів доларів США до 393,4 мільярдів доларів США (рис. 2.6).

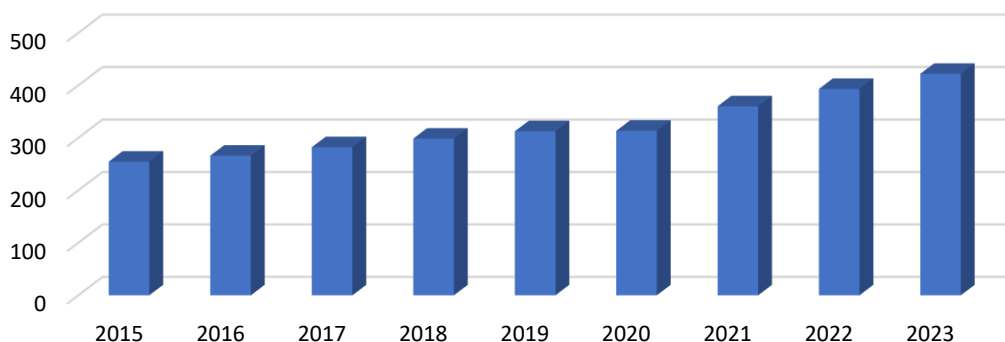

Рисунок 2.6 – Ринкова вартість виробництва органічних хімічних матеріалів у Китаї з 2011- 2023 рік (млрд.дол.США)

Джерело: складено автором на основі [48]

Китай є найбільшим у світі ринком хімічних речовин, зростаючи на 4–5% щорічно порівняно з приблизно 3% зростанням для решти світу. Його внесок у світовий ринок є значним, причому близько половини глобального зростання сектора припадає на Китай. Триваюча урбанізація Китаю та зростання його середнього класу обіцяють збільшення довгострокового попиту на спеціальні та товарні хімічні речовини, незважаючи на середньострокові зустрічні вітри, такі як торговельні тертя та уповільнення економічного зростання. Китай є найбільшим у світі виробником і споживачем хімічної продукції. Аміак, метанол і етилен стануть ключовими напрямками декарбонізації хімічної промисловості Китаю. Незважаючи на те, що в майбутньому вони будуть основним джерелом викидів вуглецю в хімічній промисловості Китаю, вони також є ключовими первинними хімічними речовинами з численними кінцевими продуктами та високою доданою вартістю [49].

Для керівників транснаціональних хімічних компаній ринок Китаю відкриває величезні можливості. Але мало хто з цих керівників сказав би, що вони повністю використовують потенціал ринку. Незважаючи на те, що хімічний сектор Китаю був відкритий для іноземної участі, цей сектор зазнає швидких змін, які можуть ускладнити для транснаціональних компаній отримання та збереження виграшних позицій на ринку. Місцеві зловмисники кидають виклик глобальним хімічним компаніям як улюбленому напрямку для

кращих інженерних і комерційних талантів. Інноваційні місцеві компанії розробляють конкурентоспроможні технології та високоякісні продукти, які відповідають вимогам китайського ринку. А цифрові комерційні платформи стають основним каналом для транзакцій з продажу, витісняючи команди продажів і пропонуючи конкурентну перевагу місцевим компаніям, яким зручніше користуватися цими платформами. У сукупності ці зміни дають змогу місцевим приватним виробникам хімічних речовин випередити міжнародних конкурентів у Китаї.

У багатьох галузях промисловості (виробництво будівельних матеріалів, металургія та металообробка, хімічна промисловість та машинобудування) спостерігається критичний спад виробництва. Наприклад, 16% виробників будівельних матеріалів закрили свої підприємства. У металургійній та металообробній промисловості 63% підприємств скоротили виробництво наполовину або навіть і менше. Навіть у деревообробній промисловості, яка в основному зосереджена на заході та півночі країни, лише 35% підприємств працюють майже на повну потужність. Ці дані підтверджують, що вся галузь швидко стає заручником війни, оскільки ланцюги поставок порушені, морські шляхи для експорту заблоковані, а попит падає.

Блокада українських портів російським, бойові дії у східних та південих регіонах та значні логістичні перебої суттєво знизили експортні можливості. Чверть експорту припадала на залізну руду, тоді як експорт металів майже припинився. Імпорт скоротився не лише через логістичні проблеми та зниження попиту, а й через те, що Національний Банк України заборонив імпорт товарів не першої необхідності, щоб уникнути валютних коливань. Імпорт був дозволений лише для «критично важливих товарів» зі спеціального списку, а також для міжурядових транзакцій. Перелік «критичних товарів» поступово розширюється, але в середньостроковій перспективі споживчий та інвестиційний попит залишається дуже пригніченим, що перешкоджає відновленню імпорту. Слідуючи вищесказаному, аналізування торгово-економічних відносин між Україною та Китаєм надалі буде відбуватися до

початку виникнення повномасштабного вторгнення росії на територію України, а саме до 2022 року [33,51].

Частка продукції хімічної промисловості у ВВП підвищилася у 2021 році до 3,3%. Водночас структурна частка хімічної продукції у переробній промисловості становить 7,9%, що свідчить про відносну стабільність позицій галузевого виробництва у промисловій структурі України упродовж останніх трьох років (рис.2.7).

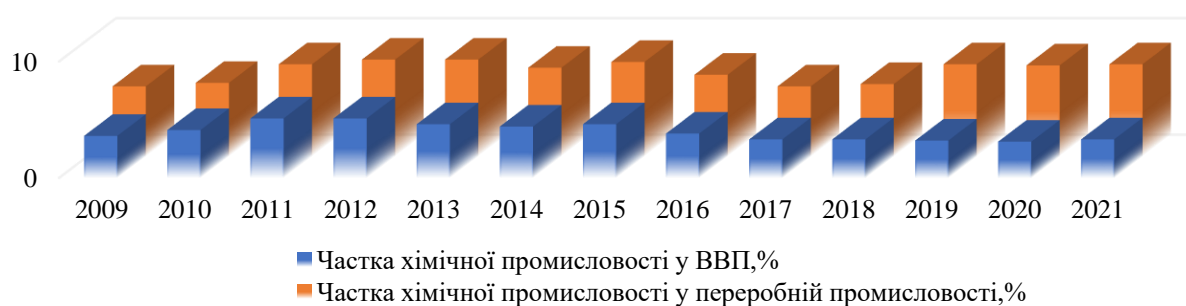

Рисунок 2.7 – Частка хімічної промисловості у ВВП, 2009-2021 рр., %

Джерело: складено автором на основі [33,51]

Основні індикативні показники функціонування хімічної галузі в 2012-2022 рр. приведені на рисунку 2.8

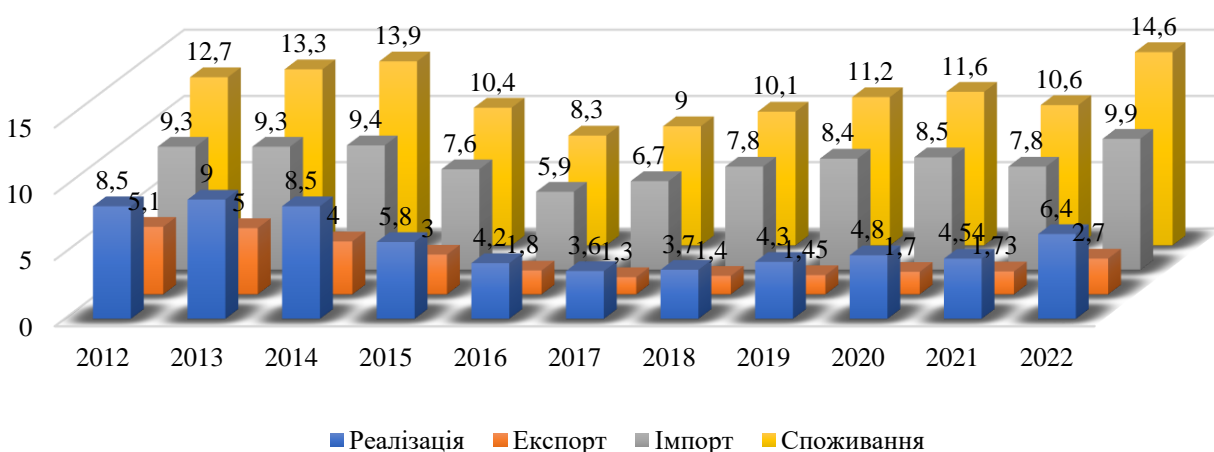

Рисунок 2.8 – Хімічна промисловість України в 2012-2022рр, основні індикативні показники (млрд. дол. США)

Джерело: складено автором на основі [33,51]

Слід зазначити, що у 2022 році стабільне виробництво основної хімії та первинних пластмас (пропілену, ПВХ-С, поліетилену) на ТОВ «Карпатнафтохім», стабільне виробництво азотних і складних добрив (крім карбаміду та сульфату амонію) та відносно стабільне виробництво пластмасових виробів в останні роки слугували своєрідною «подушкою», що обмежувала падіння статистичних показників галузі.

Традиційно основними експортними продуктами національного хімпromу в останні роки були: аміак, діоксид та карбід кремнію, каустична сода, вуглеводні (пропілен, бензол), технічний вуглець, азотні добрива, поліетилен, ПВХ, етилацетат, ПЕГ, пігментний діоксид титану, деякі поліефірні смоли, окремі види виробів із пластмас та гуми, казеїн, декстрини, промислові жирні кислоти (рис.2.9). Усі названі товарні продукти становили близько 75% кумулятивного експорту. За підсумками січня-липня 2022 р. експорт хімічної продукції склав, за даними митної статистики, близько 1 млрд. дол. США [52].

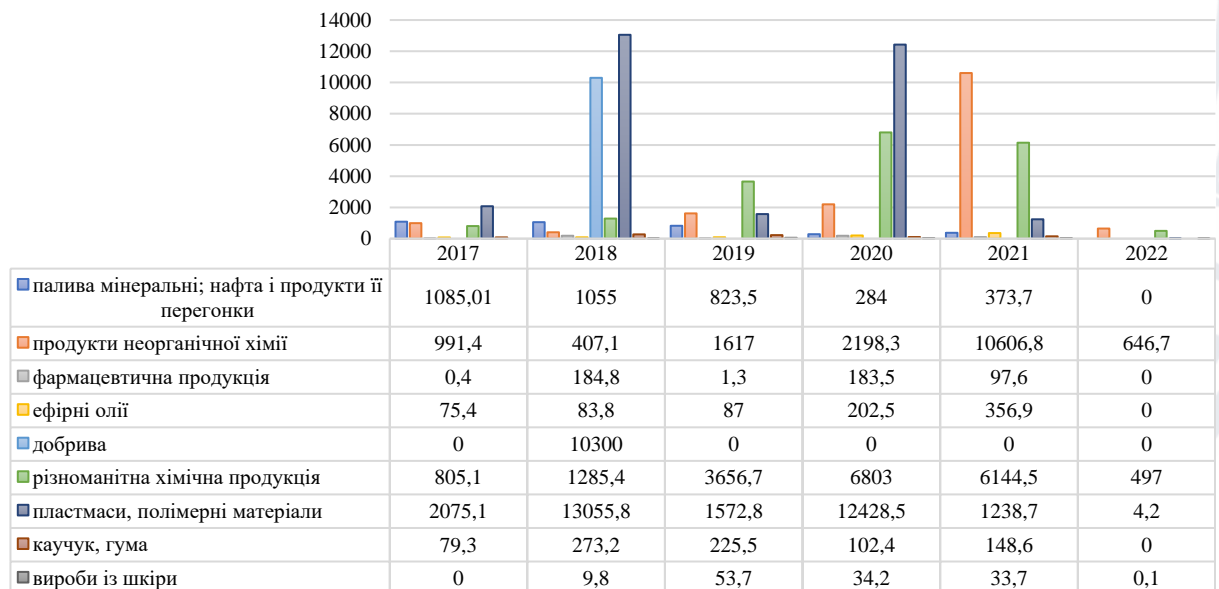

Рисунок 2.9 – Обсяги експорту хімічної продукції до Китаю, 2017-2022рр., тис дол США

Джерело: складено автором на основі [33,51]

Експорт хімічної продукції з України до Китаю, хоча і збільшився в останні два роки (до 19-23 млн. дол. США), залишається мінімальним. У незначних обсягах Україна експортує до Китаю інертні гази, поліетилен, ПВХ-С, каталізатори, діагностичні реагенти.

У 2021 році Китай експортував в Україну 10,4 млрд. дол. США. Основними продуктами, експортованими з Китаю в Україну, були радіомовне обладнання (782 млн. дол. США), інші іграшки (282 млн. дол. США) і пестициди (270 млн. дол. США). Протягом останніх 26 років експорт Китаю в Україну зріс на 21% у річному обчисленні з 73,4 млн. дол. США у 1995 році до 10,4 млрд. дол. США у 2021 році. У 2021 році Україна експортувала до Китаю 8,09 млрд. дол. США. Основними продуктами, які експортувалися з України до Китаю, були залізна руда (2,92 млрд. дол. США), кукурудза (1,87 млрд. дол. США) і олія (941 млн. дол. США). Протягом останніх 26 років експорт України до Китаю зріс на 12,2% у річному обчисленні з 407 мільйонів доларів у 1995 році до 8,09 мільярдів доларів у 2021 році.

У 2021 році Україна експортувала до Китаю 8,09 млрд. дол. США. Основними продуктами, які Україна експортувала до Китаю, були залізна руда (2,92 млрд. дол. США), кукурудза (1,87 млрд. дол. США) і олія (941 млн. дол. США). Протягом останніх 26 років експорт України до Китаю зріс на 12,2% у річному обчисленні з 407 мільйонів доларів у 1995 році до 8,09 мільярдів доларів у 2021 році. Основним імпортером пестицидів в Україну залишається Китай з продукцією невисокого цінового сегменту (27% у вартісній структурі, майже 40% у фізичній структурі) (рис. 2.10).

Наразі основними імпортерами шин в Україну залишаються Китай (30% кумулятивного імпорту), Польща та Туреччина. Основними імпортерами інших гумових виробів в Україну є Китай, а також Німеччина, Угорщина, Польща, Туреччина, Таїланд (кумулятивно до 70% загальних поставок) [51].

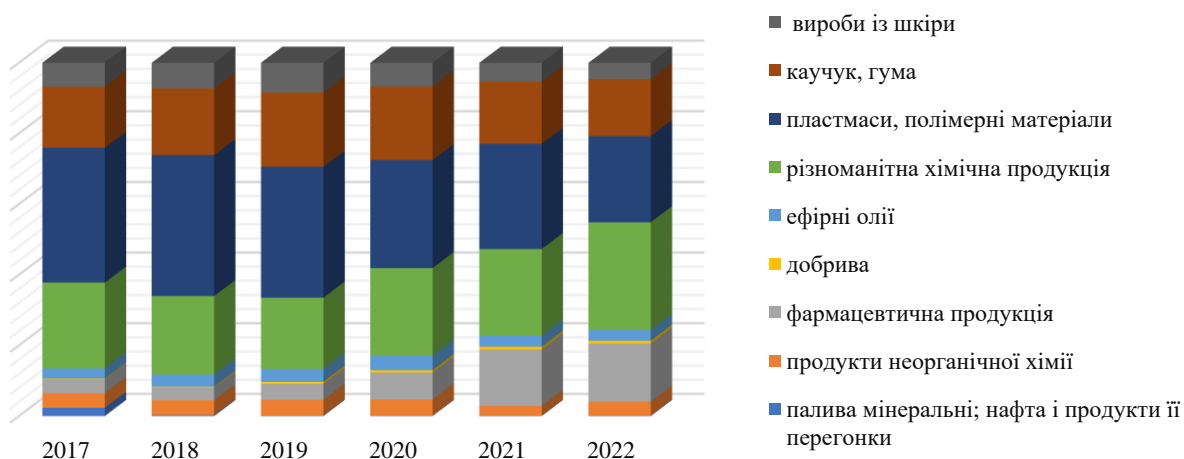

Рисунок 2.10 – Обсяги імпорту хімічної продукції з Китаю в Україну, 2017-2022рр, тис. дол. США

Джерело: складено автором на основі [33]

У вересні 2023 року Китай експортував з України 291 млн. дол. США та імпортував 105 млн. дол. США, в результаті чого торговельний баланс склав 186 млн. дол. У період з вересня 2022 року по вересень 2023 року експорт Китаю зріс на 97 млн. дол. США (49,9%) з 194 млн. дол. США до 291 млн. дол. США, тоді як імпорт зріс на 46,5 млн. дол. США (79,2%) із 58,7 млн. дол. США до 105 млн. дол. США. У вересні 2023 року найбільшими експортними товарами Китаю в Україну були пестициди (67,2 млн. дол. США), комп'ютери (43,7 млн. дол. США), телефони (42,2 млн. дол. США), інші іграшки (33,1 млн. дол. США) і плоский прокат з покриттям (28,4 млн. дол. США). У вересні 2023 року найбільшими обсягами імпорту Китаю з України були кукурудза (\$527 млн.дол.), залізна руда (\$285 млн. дол.), олія (\$108 млн. дол), інші рослинні відходи (\$86 млн. дол.) і залізні напівфабрикати (\$34,7 млн. дол.).

У вересні 2023 року експорт Китаю здійснювався в основному з провінції Чжецзян (78,5 млн. дол.), провінції Гуандун (65,9 млн. дол.), провінції Цзянсу (35,8 млн. дол. США), провінції Шаньдун (25,1 млн. дол. США) і Чунцін (10,9 млн. дол. США), тоді як напрямки імпорту були в основному провінція Фуцзянь (21 млн. дол. США), провінція Шаньдун (20,2 млн. дол. США), провінція Хебей (12,3 млн. дол. США), провінція Аньхой (11,8

млню дол. США) і провінція Чжецзян (7,9 млн. дол. США). У вересні 2023 року щорічне збільшення експорту Китаю в Україну пояснювалося насамперед збільшенням експорту продукції в категорії комп'ютерів (на 29 мільйонів доларів або 198%), пестицидів (на 25 мільйонів доларів або на 59,2%) та електрогенераторних установок (21,6 млн. дол. США або 2,86 тис.%). У вересні 2023 року річне зростання імпорту Китаю з України пояснювалося насамперед зростанням імпорту кукурудзи (на 166 млн. дол. США або 46%), замороженої яловичини (7,03 млн. дол. США або 191%) та рафінованої міді (4,42 млн. дол. США або 105%).

На ринку недорогоцінних металів Україна і Китай є радше конкурентами, ніж партнерами. Після кількох п'ятирічних планів індустріалізації Китай став світовим лідером у цій галузі, на нього припадає близько половини світового виробництва з 2009 року. Тільки Китай виробляє понад мільярд тонн на рік, що більше, ніж усі країни разом 20 років тому . Виробничі потужності України на два порядки нижчі.

Китай є найбільшим виробником і експортером обладнання для електростанцій, заснованих на відновлюваних джерелах енергії, з часткою світового експорту в 42% у 2019 році. Він активно просуває зелену енергію в усьому світі та отримує переваги від стимулюючого регулювання, такого як зелені тарифи. Основна інформація стосовно експорту продукції важкої промисловості до Китаю, представлена на рис. 2.11.

Економічне зростання Китаю у 2022 році сповільнилося до одного з найнижчих темпів за майже півстоліття, оскільки економіка сильно постраждала від жорстких обмежень щодо COVID-19 та падіння ринку нерухомості [53]. Китай імпортує залізну руду з України. У 2005 році Північний і Центральний гірничо-збагачувальні комбінати почали транспортувати руду до Китаю. Пізніше того ж року до них приєднався Полтавський завод. Річний обсяг досяг піку в 2020 році, коли Україна продала 27 млн тонн залізної руди на суму майже 2,5 млрд. дол. США, або 60% від загального українського експорту руди. Дві третини складають неагломеровані руди і концентрат, іншу третину —

агломеровані. У торгівлі задіяні всі великі рудодобувні компанії. Найбільший з них, Метінвест Холдинг, у 2009 році почав використовувати для доставки залізної руди до Китаю найбільші суховантажні судна класу Capsize.

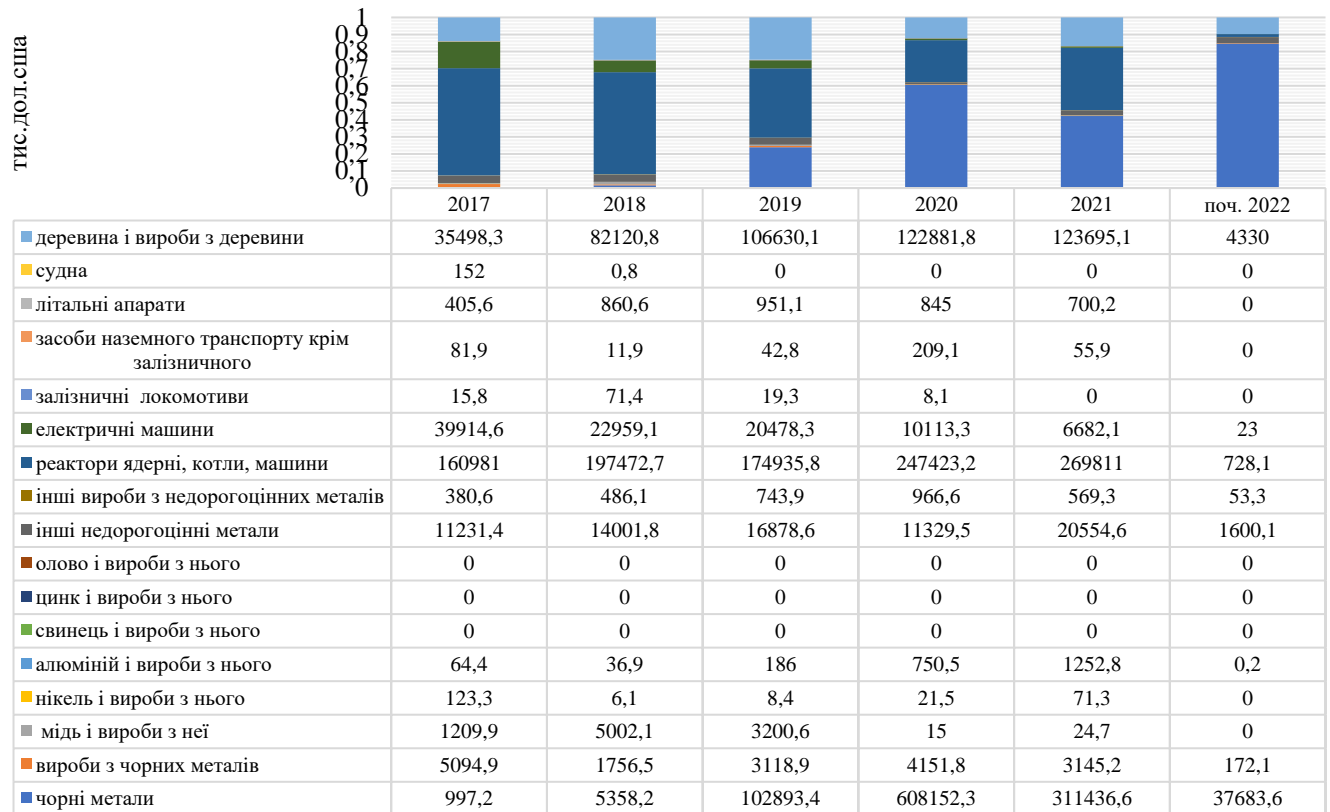

Рисунок 2.11 – Обсяги експорту продукції важкої промисловості до Китаю, 2017-поч. 2022 рр. тис. дол. США

Джерело: складено автором на основі [33]

Два останні роки Китай знижував виплавку сталі. За підсумками 2022 року виробництво сталі в країні скоротилося на 2,2% р./р. – до 1,01 млрд т, а 2021-го – на 3% р./р., до 1,03 млрд т. Споживання сталі в Китаї за підсумками минулого року скоротилося на 3,3% р./р. – до 914 млн. т [54].

Причин такої ситуації багато:

- падіння попиту на металопродукцію з боку будівельного сектора;
- політика нульової толерантності до COVID-19, що змушувало зупиняти виробництва та будівництва;

- високі ціни на енергоносії та зростання інфляції;
- адміністративні обмеження виробництва сталі в Китаї на початку 2022 року для зниження викидів та ін.

З січня по лютий 2023 року виробництво сталі в Китаї зросло на 5,6% порівняно з тим же періодом 2022 року, досягнувши 168,7 млн тонн; з січня по лютий виробництво чавуну зросло на 7,3% у річному обчисленні. - до 144,3 млн т [31,32,54]. Рівень використання доменних потужностей на 247 металургійних підприємствах, що працюють по всій території Китаю, станом на березень 2023 року, продемонстрував міру найвищого значення за 5 місяців з жовтня 2022 року – 88,3%.

Попит на металургійну продукцію Китаю в 2023 році, може бути стабільним або дещо підвищуватися. Однак постійні виклики, з якими стикається китайська економіка, такі як слабкий експортний попит, скорочення прибутків через підвищення цін на сировинні товари та геополітична напруженість, роблять перспективи відновлення, яке триватиме цілий рік, менш ясними. Провідні виробники продовжать консолідацію китайської металургійної промисловості, що зміцнить їх позиції на переговорах, особливо з постачальниками вугілля та сталі.

Основні обсяги імпорту важкої промисловості у співпраці України та Китаю представлені на рисунку 2.12.

Через деіндустріалізацію вітчизняної промисловості продовжує збільшуватися імпортована з Китаю продукція з високою доданою вартістю, ціна на яку значно нижча, ніж на аналогічну вітчизняну продукцію, і якість також значно вища. Тому, особливо серед товарів з високою доданою вартістю, двигуни є найбільш імпортованими. Другим за величиною імпортом продукції Китаю з високою доданою вартістю є ядерні реактори, котли, машини тощо. Загалом, аналізуючи поточну ситуацію та перспективи співробітництва між Україною та Китаєм, варто зазначити, що за обсягом товарообігу Україна є третім торговельним партнером Китайської Народної Республіки на територіях

пострадянських країн. Серед торговельних партнерів України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні Китайська Народна Республіка посідає перше місце.

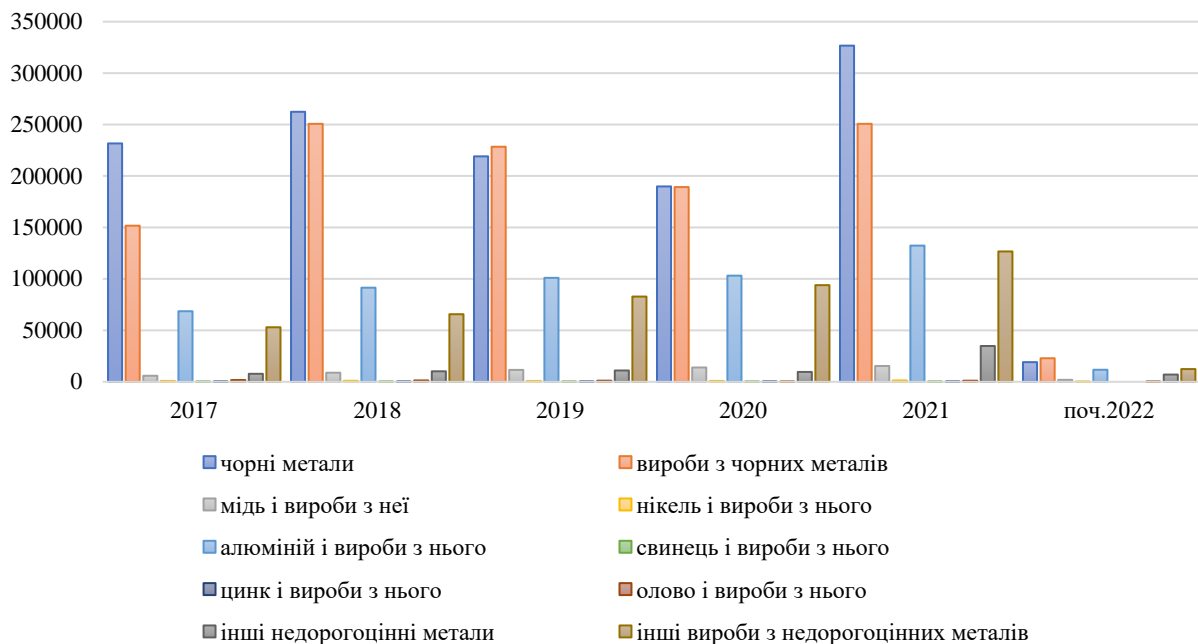

Рисунок 2.12 – Обсяги імпорту продукції важкої промисловості з Китаю в Україну, 2017-поч.2022р., тис дол США

Джерело: складено автором на основі [33]

Проте, незважаючи на поточну складну фінансово-економічну ситуацію, Україна все ще має велику кількість науково-технічних і промислових можливостей, які відповідають потребам розвитку передових секторів китайської економіки та зацікавленості Китаю в цих можливостях для реалізації великих стратегічних проектів в різних сферах [24, 34].

Сьогодні рівень розвитку вітчизняної промисловості явно відстає від промисловості Китаю, і в стратегічних документах розглядаються різні цілі та механізми досягнення поставлених цілей. Іншими словами, зараз Україна знаходиться на початковій стадії формування власної стратегії розвитку розумної промисловості. Саме на цьому етапі корисно накопичувати світовий досвід шляхом аналізу та узагальнення практики урядів і підприємств інших країн у реалізації нових стратегій промислового розвитку.

Система глобальних економічних відносин залежить від багатьох змінних факторів. Виявлення і вивчення таких факторів можливе за рахунок теорії кореляції, що є центральним розділом статистики, яка спеціалізується на аналізі взаємозв'язків між різними явищами і факторам, що відбуваються в природних і соціально-економічних системах. Кореляційне обчислення використовується для визначення ступеня взаємозв'язку між двома змінними. Це дозволяє встановити, наскільки одна змінна змінюється разом з іншою. Для побудови кореляційної моделі використовувалось рівняння кореляції:

$$r = \frac{\frac{1}{n} * \sum |X - \bar{X}| * |Y - \bar{Y}|}{\delta^x * \delta^y}, \quad (2.1)$$

де $|X - \bar{X}| * |Y - \bar{Y}|$ - сума центральних відхилень;

n- число спостережень;

$\delta^x * \delta^y$ - середньоквадратичні відхилення X та Y, що обчислюються за формулою 2.2.

Статистичні дані про експорт (X) і імпорт (Y) представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розрахунок коефіцієнта кореляції між експортом і імпортом України і Китаю

Роки	Експорт, млрд дол. (X)	Імпорт, млрд дол. (Y)	$ X_i - \bar{X} $	$ Y_i - \bar{Y} $	$ X_i - \bar{X} * Y_i - \bar{Y} $	$ X_i - \bar{X} ^2$	$ Y_i - \bar{Y} ^2$
1	2	3	4	5	6	7	8
2013	2,7	7,9	0,79	0,69	0,5451	0,6241	0,4761
2014	2,6	5,4	0,89	1,81	1,6109	0,7921	3,2761
2015	2,4	3,7	1,09	3,51	3,8259	1,1881	12,3201
2016	1,8	4,7	1,69	2,51	4,2419	2,8561	6,3001
2017	2	5,6	1,49	1,61	2,3989	2,2201	2,5921

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
2018	2,2	7,6	1,29	0,39	0,5031	1,6641	0,1521
2019	3,6	9,2	0,11	1,99	0,2189	0,0121	3,9601
2020	7,1	8,3	3,61	1,09	3,9349	13,0321	1,1881
2021	8	11	4,51	3,79	17,0929	20,3401	14,3641
2022	2,5	8,7	0,99	1,49	1,4751	0,9801	2,2201
					35,8476	43,709	46,849

Джерело: зроблено автором на основі [33]

Середні арифметичні $\bar{X}$ та $\bar{Y}$:

$$\bar{X} = \frac{34,9}{10} = 3,49; \quad \bar{Y} = \frac{72,1}{10} = 7,21$$

Розрахунок середньоквадратичних відхилень:

$$\delta_x = \sqrt{\frac{43,709}{10}} = 2,0907; \quad \delta_y = \sqrt{\frac{46,849}{10}} = 2,1645, \quad (2.2)$$

$$r = \frac{\frac{1}{10} * 35,8476}{2,0907 * 2,1645} = 0,8$$

Отримана величина – 0,8. Це говорить про те, що зв'язок між двома розглянутими ознаками істотний. Тобто зовнішньоекономічні зв'язки України з Китаю у вигляді експортно-імпортних операцій – відносно збалансовані.

Регресійний аналіз у контексті зовнішньої торгівлі між Україною і Китаєм може допомогти встановити залежність між різними факторами та обсягами торговельних операцій. Серед економічних факторів для побудови регресійної моделі можна виділити:

- зміни цін на важку та хімічну промисловість;
- політична стабільність, що впливає на інвестиції та бізнес-клімат;
- інновації та технологічний розвиток у хімічній та важкій промисловостях;
- тарифи та торгові угоди;
- економічний зріст досліджуваних країн;

– потреби споживачів для розкриття тенденції в торговельній взаємодії.

Результатом прогнозування є прогноз, який дає зрозуміти як буде розвиватись явище в майбутньому та як зміняться поточні тенденції. Застосування для демонстрації та рішення регресійної моделі комп'ютерної програми MS Excel дозволяє отримати пряму лінійну регресію у вигляді трендів, які характеризують динаміку міжнародної торгівлі між Україною і Китаєм у сфері важкої та хімічної промисловості та в цілому з 2013 року до 2022р.(рис.2.13, рис. 2.14, рис. 2.15) .

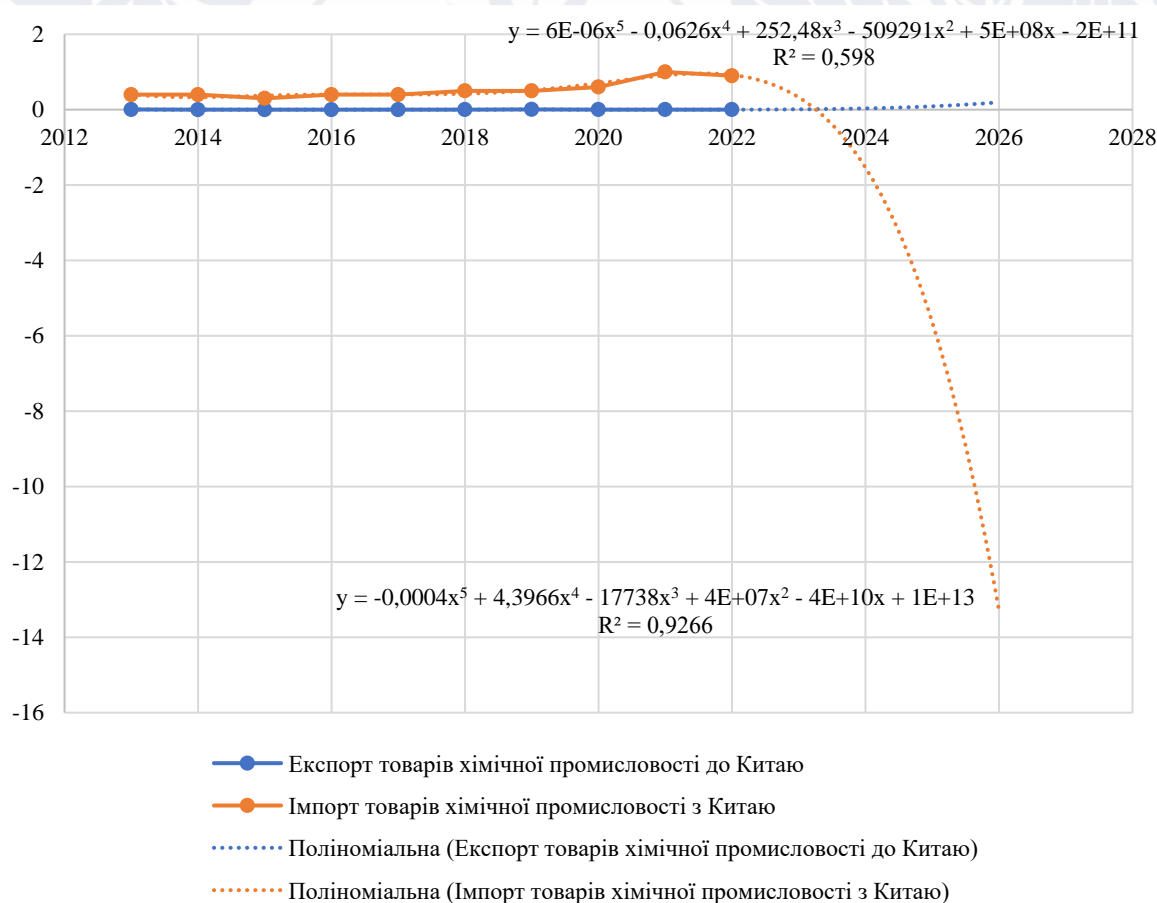

Рисунок 2.13 – Результати прогнозування експорту та імпорту хімічної промисловості України і Китаю, 2013-2022р.,млрд. дол. США.

Джерело: побудовано автором

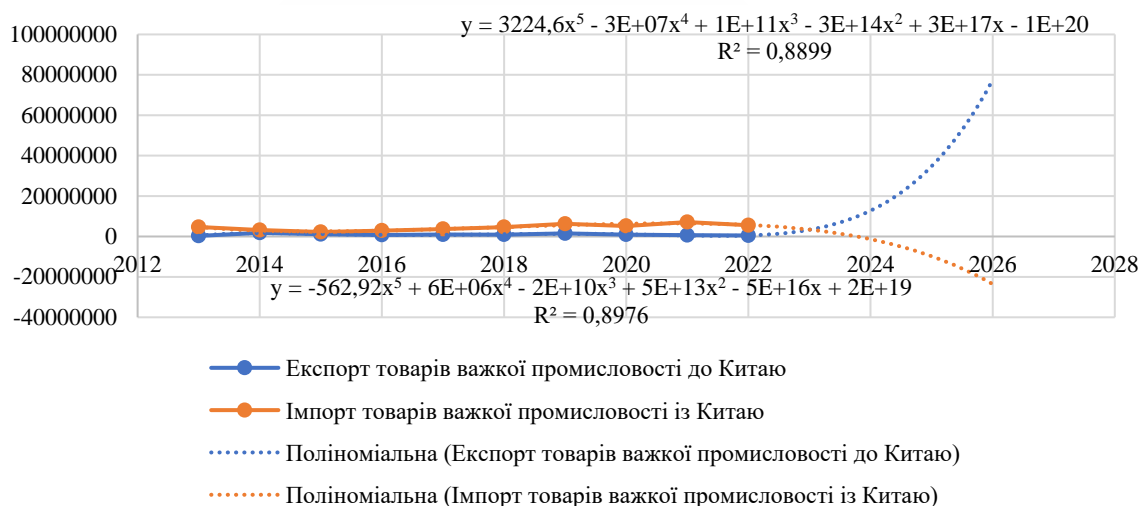

Рисунок 2.14 – Результати прогнозування експорту та імпорту важкої промисловості України і Китаю, 2013-2022 р., млрд. дол. США.

Джерело: побудовано автором

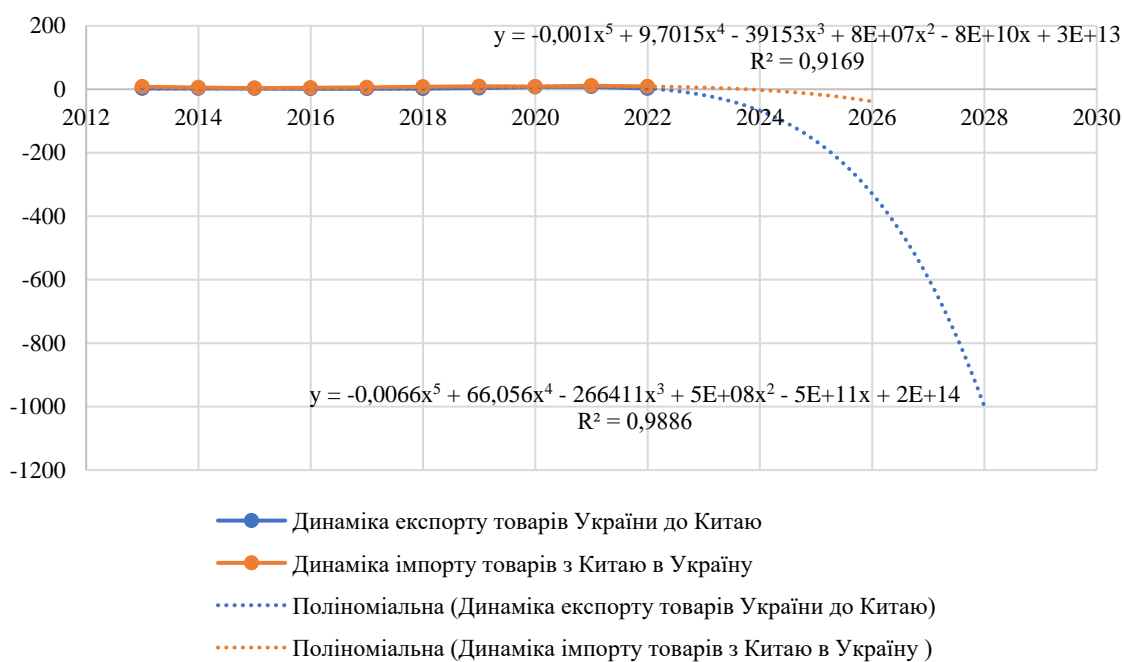

Рисунок 2.15 – Результати прогнозування обсягів експорту та імпорту товарів України і Китаю, 2013-2022р., млрд. дол. США.

Джерело: побудовано автором

Результати здійсненого тренд-аналізу дозволяє зіставляти тенденції в динаміці обсягів експорту та імпорту товарів України і Китаю в сфері важкої та хімічної промисловості, що дає можливість зробити висновки. На рис. 2.13 спостерігається постійна негативна зміна імпорту товарів хімічної промисловості з Китаю, що свідчить про низьку конкурентоспроможність товарів Китаю на ринку України. Майбутній імпорт товарів хімічної промисловості з Китаю в Україну може мати негативні наслідки через залежність від зовнішніх ринків, можливість втрати контролю над якістю і безпекою продукції, а також негативний вплив на місцевих виробників і ринки праці. Крім того, можуть виникнути проблеми з екологією та стандартами безпеки, якщо імпортовані товари не відповідають внутрішнім нормативам та стандартам. Майбутній експорт товарів хімічної промисловості з України до Китаю може залишатися стабільним через високу якість української продукції, конкурентоспроможність цін, можливість задоволення певного попиту на ринку Китаю, а також наявність сприятливих торговельних угод. Постійна інноваційна робота та відповідність міжнародним стандартам можуть також сприяти стабільності експорту.

На рис. 2.14 відслідковується кардинальне збільшення експорту товарів важкої промисловості до Китаю, що може бути спричинене рядом факторів. Серед них - розвиток інфраструктури та транспортних зв'язків, поліпшення якості та конкурентоспроможності української продукції, встановлення сприятливих торговельних відносин, покращення політичної ситуації на території України, відновлення роботи металургійних підприємств, а також зростання попиту на конкретні товари в Китаї. Подальші технологічні та інноваційні зміни в українській важкій промисловості також можуть сприяти збільшенню обсягів експорту. За підсумками представленого прогнозу обсяг експортних операцій товарів важкої промисловості до Китаю демонструє значний зріст. Майбутні позитивні зміни в експорті товарів важкої промисловості з України до Китаю можуть бути пов'язані із закріпленням та розширенням торговельних партнерств, підвищенням якості та інноваційністю

української продукції, а також здійсненням успішних маркетингових стратегій на китайському ринку. Також розвиток технологій і виробничих процесів може сприяти збільшенню конкурентоспроможності товарів важкої промисловості України та, відповідно, зростанню експортних обсягів до Китаю.

Експорт та імпорт товарів хімічної та важкої промисловості України і Китаю, як свідчить прогноз на рисунку 2.15., демонструє зменшення, що є результатом нестабільності та слабкості майбутньої подальшої співпраці між країнами.

Масштабна криза в секторі нерухомості Китаю, геополітичні чинники, низькі темпи відновлення якісної перебудови економіки відображаються на значеннях негативного майбутнього прогнозу імпорту. Майбутня негативна зміна імпорту товарів з Китаю в Україну може мати кілька можливих причин і наслідків. Ось декілька з можливих сценаріїв:

- Економічні санкції або торговельні обмеження: Україна може ввести санкції або обмеження на імпорт товарів з Китаю, наприклад, через політичні або геополітичні конфлікти. Це може призвести до скорочення обсягу китайських товарів, що негативно вплине на споживачів та бізнеси, які розраховують на поставки з Китаю
- Зміни в торговельних угодах: Майбутній перегляд або скасування торговельних угод між Китаєм та Україною також може призвести до зменшення обсягу імпорту товарів з Китаю. Це може статися, якщо угоди стають несприятливими для України або якщо країни не досягнуть взаєморозуміння у певних торговельних питаннях.
- Перенесення виробництва в Україну або на інші країни: Інша можлива причина негативної зміни імпорту з Китаю може полягати в тому, що компанії починають переносити своє виробництво в Україну або інші країни, що призводить до зменшення потреби в імпорті товарів з Китаю.

Причинами негативної динаміки прогнозу експорту товарів з України до Китаю виступають зміни в економічній політиці обох країн, торговельні бар'єри, зміни валютних курсів, геополітичні аспекти, конкуренція на світовому

ринку та найголовніше економічні труднощі в одній з країн. Регіональні та глобальні торговельні угоди, зміни у споживчому попиті, технологічні інновації та екологічні аспекти також будуть впливати на динаміку торгівлі між Україною та Китаєм.

2.3 Структура та обсяги інвестиційної привабливості України для КНР

Забезпечення інвестиційної привабливості є пріоритетом національної економіки. Інвестиції є каталізатором структурної перебудови економіки та вирішення соціально-економічних проблем. Посилення інвестиційної діяльності засноване на формуванні інвестиційних ресурсів економічного зростання. Інвестиції є основним джерелом промислового розвитку, і вони тісно пов'язані. Це один з ключових елементів інноваційного процесу та стійкого економічного зростання. В цілому Україна володіє потужним потенціалом для залучення значного обсягу іноземних інвестицій завдяки своєму вигідному географічному положенню, численним вільним великим ринкам збуту "ніш", багатим природним ресурсам, потужною виробничою базою, дешевою добреосвітченою робочою силою та іншим важливим факторам. Однак обсяг іноземних інвестицій в Україну залишається дуже низьким і недостатнім для сприяння активному економічному розвитку країни. Така ситуація не тільки уповільнює інвестиційний процес в Україні, а й викликана низкою факторів, які впливають на загальний економічний розвиток.

Двостороннє співробітництво між Україною та Китаєм розпочалося ще до вступу двох країн до СОТ з підписання Угоди між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво 1992 року [55]. На сьогодні договірно-правова база двосторонніх відносин між Україною та Китаєм, які продовжують динамічно розвиватися як стратегічне партнерство, містить близько 300 документів.

Українсько-китайське інвестиційне співробітництво вважається перспективним для обох країн, але вітчизняні дослідники вважають, що таке співробітництво не відповідає потенціалу та потребам національної економіки та свідчить про непропорційність економічних відносин. За останні п'ять років інвестиції Китаю в Україну зросли в п'ять разів і досягли 260 мільйонів доларів США. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) Китаю становлять лише 0,5% від загального обсягу ПІІ в Україні, але темпи їх зростання значно перевищують загальне поглинання іноземних інвестицій країною [24].

У 2020 році обом країнам вдалося вп'ятеро скоротити від'ємне сальдо торговельного балансу, і це зростання продовжилося у 2021 році. Крім того, за останні два роки загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з Китаю в українську економіку значно збільшився, і, за даними Національного банку України (НБУ), у 2020 році цей показник становив 74,44 млн. дол. США. Незважаючи на поточну несприятливу ситуацію, відповідні інвестиції з України скоротилися (рис. 2.16).

Рисунок 2.16 – Динаміка ПІІ України та КНР в економіки одна одної, 2010-2022 рр. млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [52]

Китайські інвестиції в транспортну та енергетичну інфраструктуру України є відносно обмеженими: станом на початок 2021 року інвестиції з материкового Китаю становили лише 47 млн. дол. США. За винятком кількох

успішних проєктів з днопоглиблення портів, розвиток китайської інфраструктури в транспортному секторі не отримали належного визнання. Це стосувалося значної затримки та надто бюджетної залізничної експрес-лінії Київ-Бориспіль; в той же час жахливий стан різноманітних автомагістралей і дорожніх робіт, побудованих китайцями, не надихає українців, змушених ними їздити.

Комерційна та фінансова участь КНР пов'язана з іншими витратами. У політичному плані Київ намагався буксирувати лінію Пекіна щодо жахливого стану прав людини в провінції Сінцзян. У 2021 році Пекін погрожував відмовитися від вакцин від COVID-19 у відповідь на підписання Україною спільної заяви із закликом до більшого розслідування ООН. Крім того, занепокоєння з приводу крадіжки Китаєм передових технологій аерокосмічної промисловості було основою спроби китайського Skyrizon поглинути українську «Мотор Січ». А після першого вторгнення Росії в Україну в 2014 році Пекін був помітно мовчазним і утримувався від відкритої критики Москви, окрім висловлювання незмінної стурбованості щодо принципу територіальної цілісності.

Китай зберіг статус головного зовнішньоторговельного партнера України в січні-лютому, сукупний обсяг двосторонньої торгівлі склав 2,3 мільярда доларів США, або в середньому трохи більше 1 мільярда доларів США на місяць. Тим не менш, Китай є ключовим торговельним партнером України, на який припадає 14,4 відсотка її імпорту та пункт призначення для 15,3 відсотка її експорту. Україна приєдналася до китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» у 2014 році, а торгово-інвестиційний центр BRI відкрився в Києві в 2018 році. Китайські компанії інвестують в українські порти. SOFCO, китайський державний гігант агробізнесу, інвестував 50 мільйонів доларів США в Маріуполь – нині прифронтове місто в Донецькій області, яке з 2014 року перебуває в облозі проросійських сепаратистів – щоб потроїти свої потужності з перевалки сільськогосподарської продукції. Китайські компанії також брали

участь у проектах з днопоглиблення українських портів Південний (на північ від Одеси) і Чорноморськ (на південь від Одеси).

До конфлікту китайські компанії також бачили можливості в енергетичному секторі України, включаючи відновлювані джерела енергії (сонячну та вітрову) та атомну енергію. Україна сподівається вийти на самозабезпечення ураном, і були дискусії з Китайським банком розвитку щодо китайських інвестицій у цей сектор. Китай імпортує майже весь уран, який він використовує. У червні 2021 року Україна та Китай підписали міждержавну угоду про сприяння спільному співробітництву у розвитку інфраструктури, при цьому, за оцінками, країна позичила у Китаю близько 1 мільярда доларів США – 12 відсотків загального дефіциту бюджету країни у 2020 році – для фінансування будівництва доріг. проекти.

За даними Національного банку України, станом на 31 грудня 2021 року в економіку України залучено 111 млн. дол. США прямих інвестицій з Китаю (з початку року цей показник зменшився на 36,6 млн. дол. США). Переважно китайські інвестиції здійснюються в: промисловість України; сільське, лісове та рибне господарство; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспорту; професійна, наукова та технічна діяльність; операції з нерухомістю; транспортна, складська, поштова та кур'єрська діяльність; будівництво та ін [52].

Китай традиційно цікавили декілька напрямків інвестування в Україні – сільське господарство, переробка аграрної продукції, портова та залізнична інфраструктура, відновлювана енергетика, ОПК. Найбільшу частку в промисловості зайняла саме переробна промисловість (рис. 2.17)

Незважаючи на те, що Україна тимчасово ослаблена війною, її інвестиційний потенціал є величезним. Не дивлячись на складні умови, економіка України продовжує викликати інтерес з боку існуючих та нових інвесторів у різних секторах.

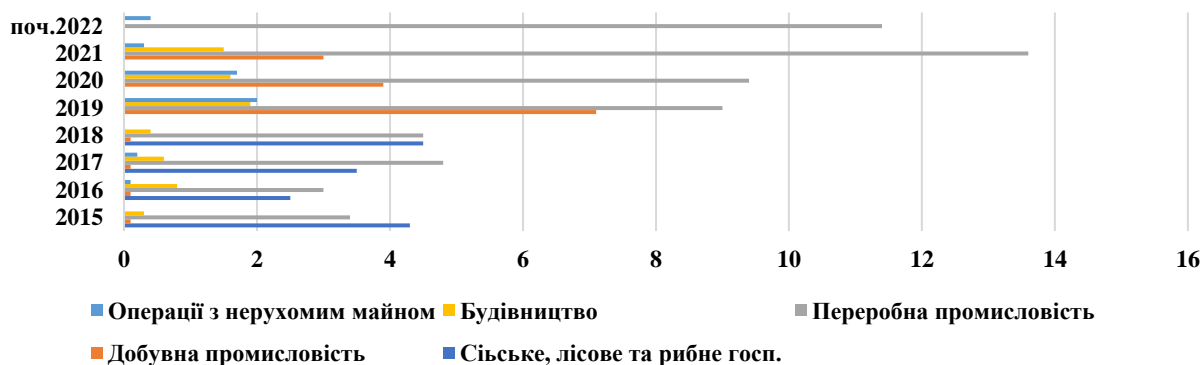

Рисунок 2.17 – Прямі інвестиції в Україну з Китаю за видами економічної діяльності у 2015- поч. 2022р., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [52]

Для того, щоб зрозуміти загальну ситуацію інвестування з Китаю в Україну, було досліджено детальне становище прямих іноземних інвестицій з Китаю в Україну. На рисунку 2.18 видно, що м. Київ залучає найбільшу частку ПІІ. Серед інших регіонів можна виділити теж перспективні, а саме Харківська, Одеська, Чернігівська, Київська, Волинська.

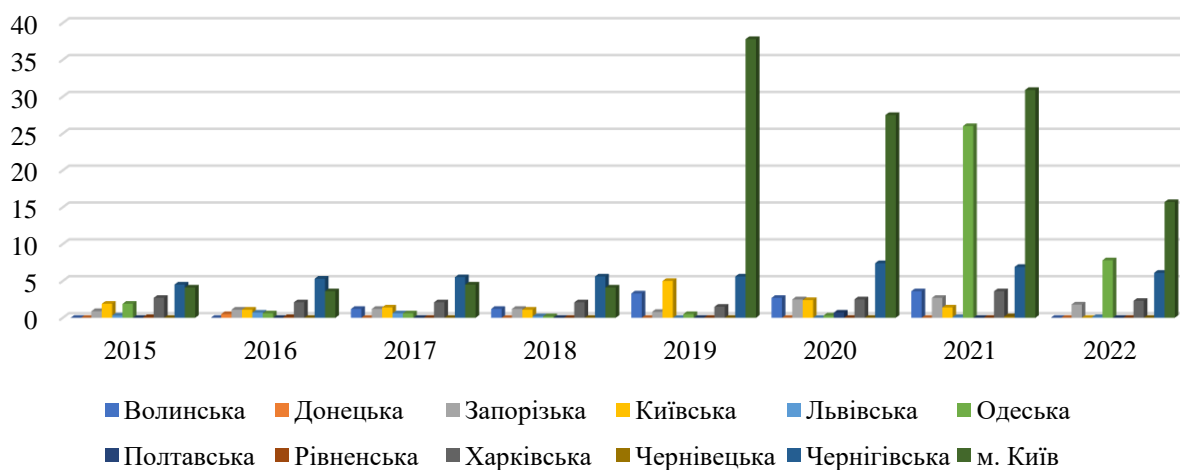

Рисунок 2.18 – Прямі інвестиції в Україну за областями з Китаю, 2015- 2022р., млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [52]

У структурі прямих китайських інвестицій в акціонерний капітал найбільша частка припадає на займає промисловість — 43,5%, далі йдуть сільське, лісове та рибне господарство — 12,3%; оптова та роздрібна торгівля,

ремонт транспортних засобів — 10,2% та ін. Основних секторами, що становлять інтерес для китайських інвесторів в Україні є відновлювана енергетика, транспорт і логістика, сільське господарство та будівництво (рис. 2.19).

Рисунок 2.19 – Галузева структура китайських прямих інвестицій в акціонерний капітал України у 2022 р.,%

Джерело: складено автором на основі [52]

Становлення Китаю як великої торгової країни має прямий вплив на виробництво і доходи його торгових партнерів і непрямий вплив на міжнародні організації. Що стосується України, то для більшості країн з ринком, що формується, залежність економічного зростання від експорту продовжує зростати, значно збільшившись за досліджуваний період. Зараз практично неможливо уявити розвиток національної економіки без залучення зовнішніх інвестицій, до того ж готових вкладати кошти в розвиток України. Тому найкращим варіантом є врахування досвіду попередніх аналогічних угод, врахування дисбалансів у розвитку учасників, зміцнення співпраці в рамках ініціативи, захист національних інтересів, підвищення здатності вирішувати

конфлікти, метою даного проекту є нарощування потенціалу для інновацій та інновації за допомогою команди експертів з усього світу [56].

Китайські інвестиції (в Україні) вже відбулися у сферах зеленої енергетики та сільського господарства. Інвестиції також вкладаються в розвиток української портової інфраструктури, в українську промисловість, а також у склади та заводи для переробки сільськогосподарської продукції. Крім того, китайські та українські лідери приділяють увагу розвитку двосторонніх відносин.

У більшості випадків китайські державні підприємства інвестують в українські державні підприємства. Фінансування також зазвичай надається державними банками. Китайські компанії працюють з українськими компаніями переважно в енергетичному та аграрному секторах. Рівень іноземних інвестицій в українську економіку свідчить про причини такої ситуації та необхідність більш ретельного дослідження проблеми цього сектору. Однією з головних перешкод для інвесторів є нестабільне податкове законодавство, яке унеможливує довгострокове планування господарської діяльності [57]. Оскільки більшість підприємств з іноземними інвестиціями є експорто-орієнтованими, діяльність іноземних інвесторів значною мірою стримується проблемою не відшкодування ПДВ при експорті. Іншими перешкодами для іноземних інвесторів є надто складні процедури ліцензування, митного оформлення, вилучення земельних ділянок та придбання землі іноземцями. Організація господарської діяльності негативно впливає на інвестиційний клімат в країні, оскільки для започаткування та ведення бізнесу необхідно отримати численні дозволи та ліцензії (2.20).

Протягом усього періоду оцінки можна побачити, що український індекс жодного разу не перевищив 4 пункти, тобто не набув позитивного значення. У 2018 році індекс інвестиційного клімату України покинув негативну зону і перейшов в нейтральну, тобто склав 3,07.

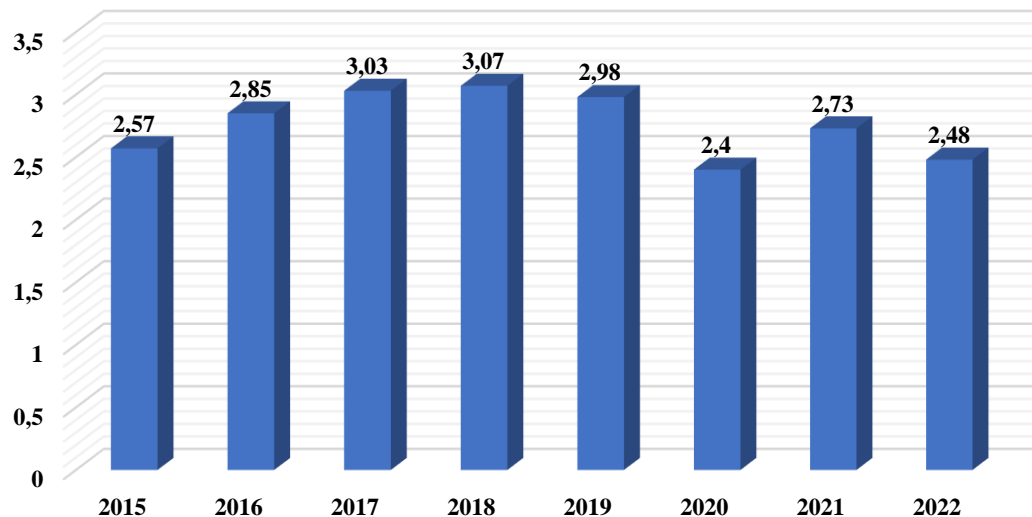

Рисунок 2.20 – Індекс інвестиційної привабливості України за 2015 – 2022 роки

Джерело: розроблено автором за [58]

У 2019 році індекс знизився до 2,95, що свідчить про повернення в зону негативного інвестиційного клімату. Значення за 2020 рік були зниженні, де причиною стала активна фаза пандемії COVID-19. Щодо рейтингу інвестиційної привабливості за 2019 рік, то Україна посідає 71 місце серед 190 країн.

Російське вторгнення в Україну призвело до масового порушення економічної діяльності в Україні та шкоди інфраструктурі, навколишньому середовищу та життю українців. Зараз пріоритетом української політики є об'єднання всіх своїх сил для перемоги і відновлення економіки України після війни. У майбутньому Україна повинна стати більш відкритою для міжнародного бізнесу, де іноземний капітал і проникнення інтелектуальної власності не буде тільки відроджувати паралізований промисловий сектор України і тим самим знизиться рівень безробіття. Але це ж сприяє і створенню нових ресурсо-зберігаючих промисловостей на основі розвитку новітніх технологій, який сприяє новому народженню України як технологічно розвиненої держави.

Висновки до розділу 2

Торговельно-економічне співробітництво між Україною і Китаєм значно зросло в останні роки. Основні напрямки цієї співпраці включають експорт сільськогосподарської продукції, металургійних виробів та інших товарів. Китай і Україна також розвивають інвестиційні відносини, спрямовані на розвиток інфраструктури та інших галузей. На основі досліджуваних результатів видно, що динаміка експорту та імпорту між Україною і Китаєм свідчить про постійне зростання обсягів торгівлі. Україна експортує до Китаю переважно сільськогосподарські продукти, металопродукцію, а також інші товари. Імпорт товарів з Китаю в Україну є значущим компонентом економічних відносин між обома країнами. Головні групи імпортованих товарів включають електроніку, текстиль, вироби з полімерних матеріалів та інші легкі промислові товари.

Україна експортує до Китаю в сфері хімічної та важкої промисловості різноманітні продукти. До можливих товарів хімічної галузі можуть входити хімічні речовини, добрива, пластмаси, лакофарбова продукція, фармацевтичні препарати, синтетичні матеріали та інші хімічні вироби. Що стосується експортних позицій важкої промисловості, то можуть входити сталеві вироби, машинобудівна техніка, обладнання для видобутку і обробки металів, транспортні засоби, енергетичне обладнання та інші важкі індустріальні продукти.

Інвестиційна привабливість України для Китаю базується на кількох факторах. По-перше, географічне положення України на шляху "Шовкового поясу" робить її важливим партнером для Китаю в плані торгівлі та інфраструктурних проєктів. Додатково, наявність природних ресурсів, таких як сільськогосподарські землі та мінерали, може зацікавити китайські компанії в інвестуванні в аграрний та промисловий сектори України.

Також важливо враховувати потенційні спільні проєкти у сфері енергетики, технологій та транспортної інфраструктури, які можуть стати додатковим стимулом для китайських інвестицій в Україну. Обидві країни

можуть виявляти інтерес до взаємних інвестицій, особливо в розвиток інфраструктури, енергетики та інших стратегічних секторів. Проте конкретні обсяги та галузі інвестицій можуть змінюватись відповідно до економічних та політичних обставин.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ КИТАЄМ ТА УКРАЇНОЮ В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Особливості реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» та участь в ній України

Китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» (BRI), яку іноді називають Новим шовковим шляхом, є одним із найамбітніших інфраструктурних проєктів, які коли-небудь задумувалися. Започаткована президентом Сі Цзіньпіном у 2013 році, ця масштабна ініціатива розвитку та інвестицій спочатку мала на меті з'єднати Східну Азію та Європу за допомогою фізичної інфраструктури. За десятиліття, що минуло з того часу, проєкт розширився на Африку, Океанію та Латинську Америку, значно посиливши економічний і політичний вплив Китаю.

Ініціатива "Один пояс, один шлях" (One Belt, One Road) є глобальним проєктом Китаю, спрямованим на розвиток торгівлі та економічного співробітництва між Китаєм та іншими країнами Азії, Європи та Африки. Головна ідея полягає в створенні міжнародної мережі транспортних, логістичних та економічних зв'язків, яка об'єднає багато країн і полегшить торгівлю товарами та послугами.

«Один пояс, один шлях» спрямований на розвиток зосередженої на Китаї та контрольованої глобальної інфраструктури, транспортних, торговельних і виробничих мереж. Хоча спочатку було зосереджено на Азії, Європі та Африці, масштаб став глобальним і охоплює понад 100 країн, включаючи Сполучені Штати. Він включає наземний «Економічний пояс Шовкового шляху», «Морський Шовковий шлях 21-го століття» та «Цифровий Шовковий шлях», який спрямований на просування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) за кордоном Китаю, включаючи обладнання та оптику, кабельні та супутникові мережі, а також нещодавно відновлений «Шовковий шлях

здоров'я». Ініціатива також наголошує на координації економічної політики, сприянні торгівлі та інвестиціям, врегулюванні суперечок, туризмі, обміні студентами та персоналом, а також співпраці в галузі досліджень і розробок, стандартів і ЗМІ [61].

«Один пояс, один шлях» зосереджується на інфраструктурі та пов'язаному ланцюжку поставок, транспорті, технологіях та фінансовій інтеграції, що розширює використання системи кредитної інформації та валюти Китаю. Проекти в енергетиці (постачання, генерація та передача), ІКТ, виробництво (промислові парки та торгові зони) і транспорт (залізниця, дороги, порти та аеропорти) спрямовані на вертикальну інтеграцію китайських виробничих ланцюжків поставок, технологій та інфраструктури обслуговування, а також транспортні мережі. Ініціатива спрямована на розширення присутності китайських державних підприємств за кордоном, створення нових ринків для китайських товарів і послуг, а також забезпечення доступу до зарубіжних джерел сільськогосподарської продукції, енергоносіїв і стратегічних товарів, необхідних для економічного розвитку і політики Китаю. Проекти також спрямовані на розвиток внутрішніх регіонів Китаю, працевлаштування працівників КНР за кордоном і розвантаження надлишкових промислових потужностей.

Проект "Один пояс, один шлях" (One Belt, One Road, OBOR) має кілька основних ознак реалізації:

- Інфраструктурний розвиток: включає будівництво доріг, залізниць, морських портів та інших об'єктів для підтримки торгівлі та економічного співпраці.
- Міжнародна співпраця: сприяє зміцненню економічних, політичних та культурних зв'язків між учасниками проекту, що включає країни Євразії та південно-східної Азії.
- Фінансова підтримка: забезпечення фінансових ресурсів для інфраструктурних проектів шляхом кредитів, інвестицій та фінансових інструментів.

- Торговельні коридори: створення торговельних маршрутів для полегшення обміну товарами та послугами між країнами, що беруть участь у проекті.
- Регіональна інтеграція: сприяє утворенню та розвитку регіональних економічних та політичних блоків.
- Розвиток зелених технологій: спрямований на впровадження сталих технологій та зменшення впливу на навколишнє середовище.

Об'єднання цих ознак спрямоване на створення інтегрованої мережі економічного співробітництва та розвитку великого регіону.

Участь України в ініціативі "Один пояс, один шлях" є важливим аспектом зовнішньої політики країни. Зокрема, Україна може використовувати нові транспортні маршрути для збільшення обсягів експорту та імпорту своїх товарів. Крім того, цей проект може сприяти розвитку інфраструктури України, включаючи будівництво нових шляхів, залізниць та портів.

Російсько-українська війна має руйнівний вплив на Україну, але також безпрецедентний вплив на проблеми далеко за її межами. Одним із таких питань, яке породжує багато проблем, є китайська ініціатива «Поясовий шлях» (BRI), нова амбітна концепція розвитку, оголошена президентом Сі Цзіньпіном у 2013 році, спрямована на сприяння регіональній інтеграції, збільшення торгівлі та посилення економічного зростання. BRI має дві головні розгалуження: сухопутний Економічний пояс Шовкового шляху (SREB) та Ініціативу морського Шовкового шляху (MSRI), які можуть з'єднати Китай з Азією та Європою, відгалужуючись до пунктів призначення між ними через транспортну мережу (вздовж шести коридорів). перетинаючи Євразію сушею та Індійський океан морем (Mendez & Alden, 2021).

У 2015 році Китай і Україна підписали угоду про співпрацю в рамках ініціативи "Один пояс, один шлях". У 2016 році економічна ситуація в Україні поступово почала стабілізуватися, а політичні умови поступово почали дозрівати для розгортання більш глибокого співробітництва в рамках ініціативи. А в грудні 2017 року, під час засідання Комітету зі співробітництва між Урядом

Китайської Народної Республіки та Урядом України, сторони підписали Дорожню карту щодо реалізації ініціативи "Один пояс, один шлях"[59]. Питання розширення українсько-китайського співробітництва знаходиться в центрі уваги з боку України та Китаю. "Один пояс, один шлях"-найбільший географічний економічний проект в історії людства, спрямований на створення і зміцнення багатонаціональних відносин, підвищення інтенсивності економічних, культурних і політичних обмінів. У найближчі 10 років ця ініціатива Китаю і надалі залишатиметься найбільшим макроекономічним проектом у світі. Україна як частина Східної Європи розташована на перетині «шляхів» та інтересів різних країн, які очікують значних інвестицій при здійсненні проектів в рамках ініціативи Китаю. Для України нова європейська політика Китаю визначатиме її власну майбутню зовнішню політику перед обличчям не тільки постійних можливостей, а й триваючої агресії з боку російської федерації ініціатива "Один пояс, один шлях" потенційно може допомогти українській економіці вийти з довгострокової кризи шляхом диверсифікації можливостей і шляхів розвитку [60]. Беручи до уваги стратегічний характер відносин між Європою і Китаєм, Європейські (і, в більш широкому сенсі, західні) і китайські проекти важливі для України, яка зробить європейський вибір і буде прагнути вступити в ЄС.

Сукупний обсяг участі в BRI за 10 років з моменту оголошення BRI у 2013 році перевищив позначку в 1 трильйон доларів США та досяг 1,014 трильйона доларів США, приблизно 596 доларів США у вигляді будівельних контрактів і 418 доларів США у вигляді нефінансових інвестицій. Попередні дані про залучення Китаю через фінансові інвестиції та договірну співпрацю за перше півріччя 2023 року в 148 країнах ініціативи «Один пояс, один шлях» свідчать про 102 угоди на суму 43,3 мільярда доларів США. Це дорівнює приблизно 60% участі Китаю в BRI за весь 2022 рік (72,6 мільярда доларів США).

Реалізація проекту "Великий шовковий шлях" створює значні економічні можливості для України, головним чином в контексті прокреслювання

транспортних коридорів і поставок азіатських товарів в європейські країни. Цьому також сприяє географічне та економічне положення нашої країни, розвинена транспортна інфраструктура, активні торговельно-економічні зв'язки між сусідніми країнами і Китайською Народною Республікою, а також наявність чорноморських портів і системи автоматичних рухомих доріг, а також розгалужена залізнична мережа. Все це створює необхідні передумови для збільшення транспортних вантажоперевезень і подальшої інтеграції України в європейсько-азіатську транспортну систему. На даний час державна транспортна система України не залишається інтегрованою з транс'європейською транспортною системою, а бере участь у забезпеченні єдиного транспортного процесу. Через таку ситуацію Україна поступається іншим країнам на ринку транспортних послуг [62].

Україна виступає однією із країн, що беруть участь в ініціативі. Це надає Україні можливість стати важливим транспортним переходом для торгівлі та інвестицій між Китаєм та країнами Європи. Україна знаходиться на геостратегічно важливому перетині шляхів між Європою та Азією, тому ця ініціатива може значно підсилити її роль як транспортного та логістичного центру.

Участь України в ініціативі "Один пояс, один шлях" може мати кілька особливостей. По-перше, це розвиток транспортної інфраструктури. Україна може використовувати цю ініціативу для модернізації та покращення своїх транспортних магістралей, залізниць, портів та автомагістралей. Це сприятиме збільшенню торгівлі з Китаєм та іншими країнами, а також підвищенню пропускної здатності. По-друге, ініціатива може стимулювати залучення інвестицій. В рамках ініціативи китайські компанії мають можливість інвестувати в різні проекти в Україні, такі як енергетика, транспорт, інфраструктура, сільське господарство та інші галузі. Це може сприяти зростанню економіки та створенню нових робочих місць.

Участь України в розбудові Шовкових шляхів, крім економічного ефекту, має також і геополітичне значення. У випадку активної участі України в цьому

проекті наша держава має шанс перетворитись на впливову регіональну країну і отримати впливового партнера в особі Китаю, що матиме важливе значення для безпеки країни.

Україні необхідно вивчити досвід інших країн та прийняти зважене рішення, враховуючи своїх торговельних партнерів та специфіку цих відносин. Для визначення доцільності участі України в ініціативі та розуміння основних факторів впливу ініціативи на економічну та політичну стабільність України було проведено SWOT-аналіз (додаток А). Такий підхід дозволив визначити чотири сценарії які можуть бути використані для визначення необхідної стратегії.

Однак, участь України в ініціативі також припускає існування ризиків та викликів. Наприклад, в контексті війни з росією на Донбасі, деякі проекти можуть потрапити під загрозу безпеки. Крім того, залежність від китайських інвестицій може створити економічні труднощі для України в майбутньому. Важливо забезпечити прозорість та взаємовигідність українсько-китайських проектів, а також здійснювати необхідні кроки для захисту національних інтересів України. Крім того, співпраця з іншими країнами, які також беруть участь в проекті, є важливим аспектом для успішної реалізації ініціативи "Один пояс, один шлях".

3.2 Перешкоди у процесі розвитку українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків

Нинішня ситуація для розвитку співробітництва між Україною і Китаєм є двоякою. З одного боку, Китай залишається єдиним «безпроблемним» зовнішнім джерелом модернізації та економічного зростання для нашої країни. З іншого боку, практична реалізація вже досягнутих домовленостей щодо українсько-китайського співробітництва стикається з багатьма перешкодами та проблемами і, як наслідок, не відповідає поточним потребам обох сторін.

У процесі розвитку українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків можуть виникати деякі перешкоди, які можуть обмежувати торговельну

активність між двома країнами. Основні фактори, які можуть впливати на це, включають:

- мовний бар'єр: Українська та китайська мови відрізняються, що може створювати труднощі у комунікації між бізнес-партнерами.
- розбіжності в правовій системі: Розбіжності в правовій системі та регуляторному середовищі між Україною та Китаєм можуть ускладнювати ведення бізнесу та укладання договорів.
- торговельні бар'єри та нормативна база: Існують певні торговельні бар'єри та нормативні обмеження, які стають перешкодою для розвитку українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків. Це можуть бути митні збори, тарифи та інші обмежувальні заходи, високі вимоги до якості товарів та нормативні обмеження щодо в'їзду іноземних підприємців. Зниження торговельних бар'єрів та спрощення нормативної бази можуть покращити стан торговельно-економічних відносин між двома країнами.
- конкуренція з іншими країнами: Китай є великим світовим гравцем у торгівлі, тому українським підприємствам може бути важко конкурувати на китайському ринку з іншими країнами. Розуміння ринкових умов та попиту споживачів є ключовим для успішного вступу на ринки обох країн без перекриття інтересів.
- культурні розбіжності: Різниця в культурних цінностях, нормах поведінки та способів комунікації може призводити до нерозуміння та непорозуміння між бізнес-партнерами. Важливо підкреслити необхідність взаєморозуміння та адаптації до культурних особливостей іншої сторони.
- віддаленість та транспортні витрати: Географічна віддаленість між країнами та транспортні витрати також можуть впливати на вартість та доступність товарів українських та китайських підприємств.

Відсутність прямих транспортних сполучень: Відсутність прямих транспортних сполучень між Україною та Китаєм може бути значною перешкодою для розвитку торговельних відносин. Всі товарні партії мають проходити через посередні країни, що призводить до затримок та збільшення

вартості транспортування. Розвиток прямих транспортних сполучень може сприяти зростанню торгівлі між Україною та Китаєм.

Негативними факторами у двосторонніх відносинах є відсутність фахової координації діяльності центральних органів виконавчої влади на китайському напрямі (відсутність міжвідомчої координації, бездіяльність (фактична стагнація) з української сторони Міждержавної комісії з питань двостороннього співробітництва та недостатній інтерес до Китаю з боку МЗС України, що знаходить своє відображення у незадовільному кадровому забезпеченні Посольства України в КНР (з 30 співробітників китайською мовою володіють лише 3-4 людини).

Ще однією перешкодою для розвитку торговельно-економічних відносин між Україною і КНР є корупція в нашій економіці. Нездатність української влади ефективно боротися з хабарництвом і фінансовими махінаціями, а також спроби окремих фінансово-промислових груп привласнити китайські інвестиції відлякують іноземних інвесторів.

Крім того, політична, соціальна та економічна нестабільність в Україні та збройний конфлікт на сході країни не сприяють збільшенню інвестицій китайських компаній в український бізнес. Китайські інвестори не довіряють українським судам, оскільки переконані, що вони не гарантують справедливих рішень і справжнього захисту потерпілих. Інвестиційний клімат також погіршується через відсутність державної підтримки та стимулів для малого і середнього бізнесу і високі банківські відсоткові ставки, які унеможливають вчасне погашення кредитів, що призводить до банкрутства підприємців.

Складність отримання громадянами КНР українських віз та відсутність безпеки для китайських громадян, які живуть і працюють в Україні, їхнього бізнесу та власності залишається потужною перешкодою для налагодження продуктивних відносин з Пекіном [26].

Незважаючи на ці перешкоди, українсько-китайські торговельно-економічні зв'язки мають потенціал для розвитку. Діалог, співробітництво та пошук компромісів можуть допомогти подолати ці проблеми та стимулювати

спільний економічний розвиток. Для подолання цих перешкод важливо розвивати дипломатичні зв'язки, сприяти освоєнню мов та культур, покращувати логістичну інфраструктуру та спільно працювати над зниженням торговельних обмежень. Зростання українсько-китайських торговельно-економічних зв'язків принесе користь обом країнам, сприятиме економічному розвитку та спільному процвітанню.

3.3 Перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною та Китаєм

Розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Китаєм спостерігається через збільшення обсягів торгівлі, інвестиційні проекти та співпраця в галузі технологій. Україна використовує потенціал китайського ринку для розширення експорту, зокрема сільськогосподарської та промислової продукції. Майбутній розвиток торговельно-економічної співпраці між Україною і Китаєм може залежати від розширення обсягів торгівлі, створення сприятливих умов для інвестицій та розвитку сфери технологій. Важливо розвивати діалог для зміцнення взаємовигідних відносин та спільно працювати над новими можливостями у торгівлі та економіці.

Розвиток торговельно-економічних відносин між Україною і Китаєм має численні плюси. Серед них:

- розширення ринків збуту: Співпраця з Китаєм дозволяє українським компаніям знаходити нові ринки для своїх товарів і послуг, забезпечуючи зростання експорту.
- інвестиції: Китай може стати джерелом інвестицій для українських проектів, що сприяє розвитку інфраструктури та інших галузей економіки.
- технологічний обмін: Співпраця з Китаєм відкриває можливості для обміну технологіями і інноваціями, що сприяє підвищенню технічного рівня обох країн.

- розвиток інфраструктури: Китай може приймати активну участь у розвитку української інфраструктури, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни.
- співпраця в сфері сільського господарства: Обмін досвідом та технологіями в галузі сільського господарства може поліпшити виробництво та забезпечити продовольчу безпеку.
- культурний обмін: Розширення економічних зв'язків також сприяє культурному обміну, що сприяє взаєморозумінню між народами.

Для досягнення якісного нового етапу в зовнішньо-торговельних відносинах з Китаєм потрібно виділити основні кроки. Перш за все потрібно розвивати політичний діалог на найвищому рівні, формувати позитивний імідж України в Китаї. До пандемії й на сьогодні пріоритетними напрямками стратегічної україно-китайської співпраці є інвестиційні проекти в сільське господарство, енергетику, інфраструктуру, військовопромисловий комплекс, розвиток високих технологій у рамках «Індустрії 4.0», туризм, суднобудування [63].

Майбутня діяльність торговельно-економічного розвитку України і Китаю може бути визначена численними факторами, такими як політичні відносини, економічні умови та геополітичні обставини. Зближення обох країн може призвести до зміцнення торгових зв'язків та співпраці в різних сферах, сприяючи економічному зростанню обох націй.

Перспективи торговельно-економічної співпраці між Україною і Китаєм включають розвиток інфраструктурних проєктів, збільшення обсягів обміну товарами та послугами, а також встановлення стратегічного партнерства в галузі технологій та інновацій. Важливим аспектом є співпраця в сільському господарстві та енергетиці, що сприятиме сталому економічному зростанню обох країн. Перш за все, однією з головних перспектив українсько-китайських торговельно-економічних відносин є створення зони вільної торгівлі [66]. Основними перевагами ЗВТ є: спрощення візового режиму, легше регулювання норм і законів, взаємна торгівля; поживлення торгівлі товарами та послугами;

збільшення обсягу інвестиції. Крім того, китайська сторона запропонувала запровадити двосторонній безвізовий режим з Україною, що стане величезною перевагою в торгових відносинах для обох країн.

Одна з перспектив розвитку відносин між Україною і Китаєм – це співпраця в галузі космічної та військово-технічної співпраці між нашими державами. Україна залишається для КНР перспективним і цікавим партнером у сфері високих технологій. Підтвердженням цього є низка зустрічей представників агентств і підприємств космічної галузі України та Китаю, результатом чого стало підписання ряду концептуальних документів [67].

Одним із напрямів поглиблення міжнародного співробітництва у сфері космічної діяльності стала Угода (Угода між Урядом, 1995) між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях, підписана ще в 1995 р [68]. Серед основних напрямів такого співробітництва можна виділити:

- дослідження, виготовлення, виробництво і випробування космічного літального апарату;
- дослідження, виготовлення, виробництво і випробування засобів носія (доставки);
- наземні засоби управління та вимірювання, контрольні-вимірювальні комплекси та об'єкти експериментальної бази для моделювання та випробування космічної техніки в наземних умовах;
- дослідження навколоземного середовища, космічне матеріалознавство, дистанційне зондування Землі та іншу сферу, що має взаємну зацікавленість [69].

Спільними інструментами зміцнення двостороннього співробітництва та покращення позицій вітчизняних підприємств є захист інвестицій, державна підтримка досліджень і розробок та підтримка доступу до китайського ринку через дипломатичні представництва. Заходи захисту українських виробників переважно включають імпорتنі й експортні ліцензії, антидемпінгові заходи, ввізні мита та загальні захисні гарантії (табл.3.5).

Таблиця 3.5 – Інструменти вдосконалення торговельно-економічного співробітництва України та Китаю за зовнішньоторговельним вектором

Напрямок	Приклади реалізації
Розширення номенклатури експорту та зміцнення позицій на ринку Китаю	<ul style="list-style-type: none"> – Завдяки гороху, ячменю, пшениці, черешні, яблуку, кормів для тварин; – нарощення експортного потенціалу високотехнологічної продукції, особливо технологій «Індустрії 4.0»; – посилення співпраці на ринку медичних товарів та послуг; – пошук нових ніш та партнерів
Диверсифікація механізмів підтримки вітчизняного експорту	<ul style="list-style-type: none"> – Завдяки гороху, ячменю, пшениці, черешні, яблуку, кормів для тварин; – нарощення експортного потенціалу високотехнологічної продукції, особливо технологій «Індустрії 4.0»; – посилення співпраці на ринку медичних товарів та послуг; – пошук нових ніш та партнерів

Джерело: складено автором на основі [65, 64]

В політичному напрямку можна виділити певні рекомендації щодо подальшої співпраці України з КНР:

- доцільним для України є розвиток двосторонніх відносин у напрямках, які цікаві Китаю та, водночас, не суперечать політичному курсу України та її найближчих союзників;
- необхідне розуміння низької ймовірності політичної підтримки КНР на зовнішній арені, паралельно – проведення ревізії власної економічної та зовнішньої політики щодо цієї країни (чинної політики беззастережної підтримки Китаю у чутливих для нього питаннях (Тибет, Тайвань, діяльність Фалуньгун).

Майбутні перспективи торговельно-економічного співпраці між Україною і Китаєм обіцяють бути обширними, враховуючи зростання взаємодії у останні роки. Очікується подальше розширення торговельного обміну, інвестицій та технологічного співробітництва між двома країнами. Сприяти цьому може розвиток ініціатив, таких як "Один пояс, один шлях", а також спільні проекти у різних галузях, що сприяє взаємному економічному зростанню.

У торговельно-економічному співробітництві України і Китаю можна розглядати такі пропозиції:

- розширення торговельних зв'язків: сприяти розвитку взаємовигідного торговельного обміну товарами та послугами між Україною і Китаєм.
- інвестиційна привабливість: створення сприятливих умов для китайських інвесторів у різних галузях української економіки.
- технологічне співробітництво: розвивати обмін технологічними рішеннями та інноваціями між обома країнами.
- логістична інтеграція: сприяти розвитку транспортно-логістичної інфраструктури для полегшення та прискорення обміну товарами.
- енергетична безпека: розвивати співпрацю в галузі енергетики, включаючи обмін досвідом та технологіями у використанні відновлювальних джерел енергії.
- співпраця в сільському господарстві: зміцнення обміну досвідом та технологіями в аграрному секторі, а також розвиток спільних проектів.

Ці напрями можуть сприяти збільшенню ефективності співпраці між Україною і Китаєм у сфері економіки та торгівлі.

Висновки до розділу 3

Ініціатива "Один пояс, один шлях" – це китайський геополітичний проект, спрямований на створення економічної та торговельної мережі через побудову інфраструктури. Участь України в цій ініціативі включає розвиток транспортних шляхів, торгівлю та економічні спільноти. Однак, важливо враховувати можливі політичні та економічні виклики, які можуть виникнути внаслідок участі в цьому проекті.

Українсько-китайські торговельно-економічні зв'язки можуть стикатися з рядом перешкод, таких як мовні та культурні розбіжності, різниця в правових системах, тарифні бар'єри, а також конкуренція на світовому ринку. Додатковими чинниками можуть бути політичні аспекти та питання інтелектуальної власності.

Для подальшої співпраці України і Китаю в торговельно-економічному плані рекомендується розвивати стратегічні партнерства, сприяти обміну технологіями та інноваціями, а також зміцнювати взаємовигідні угоди щодо торгівлі товарами і послугами. Ключовим є також розширення інвестиційної співпраці та підтримка спільних проєктів для стимулювання економічного зростання обох країн.

Перспективи розвитку торговельно-економічної співпраці між Україною і Китаєм є обіцяючими, особливо в контексті динамічних зрушень на світовому ринку. Обидві країни можуть здобувати вигоди від розширення торгівлі та інвестицій, зокрема в сферах інфраструктури, сільського господарства та високих технологій. Зміцнення співпраці в цих секторах може сприяти створенню взаємовигідних умов для обох країн.

ВИСНОВКИ

Важка та хімічна промисловість являються ключовими галузями у розвитку кожної країни, які сприяють економічному розвитку. Для України і Китаю досліджувані промисловості не лише визначають їх економічну структуру, а й відіграють стратегічну роль у забезпеченні розвитку та конкурентоспроможності. Хімічна та важка промисловість є ключовими секторами для економічного розвитку як України, так і Китаю. Вони забезпечують виробництво базових матеріалів для інших галузей, сприяють зростанню експорту та створюють робочі місця. Україна та Китай мають різні масштаби та особливості в хімічній та важкій промисловості. Китай є світовим лідером у цих галузях, з великими обсягами виробництва та експорту. Україна, з іншого боку, має потужний потенціал завдяки своїм природним ресурсам, але стикається із викликами, такими як технологічне оновлення, нестабільну політичну ситуацію та реформи.

Китай активно інвестує у високотехнологічні рішення та сталість, тоді як Україна шукає шляхи для покращення конкурентоспроможності та розвитку новітніх технологій у цих секторах. Обидві країни визначають свої стратегії в контексті глобальних тенденцій у виробництві та екології. Китай, як світовий лідер, може продовжувати зростання в цих галузях завдяки великим внутрішнім ринкам та експортним можливостям. Україна може покращити свою конкурентоспроможність, впроваджуючи ефективні технології та стимулюючи інновації. Обидві країни можуть зазнавати певних викликів, таких як нестабільність ринків, екологічні питання та регулятивні зміни. Але з правильними стратегіями та інвестиціями в новітні технології, обидві країни можуть сприяти розвитку хімічної та важкої промисловості, забезпечуючи стійке зростання економіки.

Таким чином, економічні і торговельне співробітництво між Китаєм та Україною має широкі перспективи розвитку. Обидві сторони повинні підтримувати принцип взаємної вигоди та взаємної вигоди, зміцнювати

політичну комунікацію, розширювати сфери співпраці, руйнувати бар'єри, сприяти обміну персоналом та зміцнювати співпрацю в галузі технологічних інновацій, а також постійно сприяти глибокому розвитку економічного і торгіві відносини між Китаєм та Україною. Крім того, Китай і Україна мають схожі стратегії та концепції розвитку, обидва віддані побудові відкритої економіки, сприянню процесу глобалізації та зміцненню міжнародної співробітництва. Глибокий розвиток економічних і торгових відносин між Китаєм і Україною не тільки служить взаємним інтересам, але й сприяє глобальним процесам, регіональному миру і стабільності. Обидві сторони можуть зміцнити спілкування та координації в цих сферах, спільно реагувати на глобальні виклики та проблеми та сприяти розвитку стабільності і процвітання світової економіки.

Китай володіє великою промисловою базою, здоровою економікою, великими інвестиціями та науковим талантом. В Україні незначний обсяг іноземних інвестицій, слабка промислова база і відстала технологія. Крім того, китайські інвестори повинні дотримуватися несприятливих українських законів, досліджувати інвестиційні ризики, враховуючи багато непередбачених ризиків. Також існують мовні та культурні бар'єри, а також географічна віддаленість між двома країнами. Тому основною метою співпраці України та Китаю має бути створення максимально привабливих умов співпраці. Це має включати нижчі податки на майно та імпорتنі тарифи, справедливий захист інтересів інвесторів, стабільність фінансових установ, низькі відсоткові ставки та доступні комерційні позики та створення спільних підприємств для виробництва товарів і послуг. Загалом, торговельна співпраця України і Китаю може сприяти сталому економічному розвитку обох країн, якщо буде здійснюватися на основі взаємної вигоди та раціонального вирішення спільних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/Home> (дата звернення 28.09.2023)
2. Central Intelligence Agency. URL: <https://www.cia.gov/> (дата звернення 28.09.2023)
3. Human Rights Watch. China. Events of 2021. URL: <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/china-and-tibet> (дата звернення 28.09.2023)
4. Герасимчук В.Г., Лі Іму. Реформування економіки Китаю: етапи, результати, перспективи. *Вісн. НТУУ КПІ*. 2018. № 15
5. The Economist Intelligence Unit. URL: <https://www.eiu.com/n/> (дата звернення 01.10.2023)
6. Гончарук А. З. Україна–Китай: непростий шлях до зміцнення партнерства у позитивних міжнародних умовах. №1 (15). 2019. С.20–28.
7. Пей Чанхун. 40–річний досвід реформування економічної системи Китаю. *Україна-Китай*. №13. 2018. С. 98–106.
8. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <https://unctad.org/statistics> (дата звернення 03.10.2023)
9. Ус І. В., Покришка Д. С., Радзівєвська С. О. Глобальні домінанти розвитку Китаю. *Міжнародна економічна політика: наук. журн. Київ*, 2017. №1. С. 137- 168.
10. Хомутенко Л. І., Терещенко А.С. Сучасні позиції КНР в умовах світової глобалізації. *Бізнес Інформ.*, 2017. № 12. С. 60-71.
11. Interfax-Україна: Китай після трьох років обмежень через COVID-19 почав відкривати кордони для українців. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/883088.html> (дата звернення 03.10.2023)
12. Special issues on China’s achievement in the new era, 2022. URL: <http://us.china->

embassy.gov.cn/eng/zt_120777/20thpartycongress/202210/P020221014111792418009.pdf (дата звернення 03.10.2023)

13. National Bureau of Statistics of China. URL: <http://www.stats.gov.cn/english/> (дата звернення 06.10.2023)

14. China 2030. The World Bank. Development Research Center of the State Council, the People's Republic of China. URL: <http://www.worldbank.org>. (дата звернення 08.10.2023)

15. Офіційний сайт УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-kyiv/3387468-u-kievi-vidbuvsja-prijom-z-nagodi-30ricca-kitajskoukrainskih-diplomaticnih-vidnosin.html> (дата звернення 10.10.2023)

16. Гончарук А. Українсько–китайське стратегічне партнерство на сучасному етапі. *Українська асоціація китаєзнавців*. 2018. №1. С.44–46.

17. Дроботюк О.В. Українсько-китайське економічне співробітництво: підсумки 2010-2018 рр. *Китаєзнавчі дослідження*. – К.: 2019. Вип. 4. С. 8–17.

18. Єрмолаєв А.В. Україно–китайське стратегічне партнерство: співпраця зі створення спільного майбутнього для євро–азійського континенту. *Журн. «Україна–Китай»*. К.: №13. 2018. С. 40–45.

19. Михайленко О. Г., Дзяд О. В. Зовнішня торгівля товарами Китаю: відновлення після пандемії. *Економіка та держава*. 2022. № 3. С. 29–42.

20. Макогон Ю.В. Співробітництво України та Китаю на сучасному етапі. *Вісн. НТУУ «КПІ»*. 2019. С.124–131.

21. Побоченко Л.М. Домінантні чинники та тенденції розвитку українськокитайських торговельних відносин. *Нац. авіа. унів. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2019. №1. С. 77–83.

22. Курнишова Ю. Актуальні засади формування стратегічного партнерства України і КНР. Аналіт. доп. К.: Вид-во Нац. ін-ту стратегічних досліджень, 2010. 236 с

23. Спільне комюніке за підсумками офіційного візиту в Україну Прем'єра Державної Ради Китайської Народної Республіки Лі Пена від

25.06.1995 р. № 156_058. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156_058 (дата звернення 10.10.2023)

24. Офіційний сайт Асоціації Українсько–Китайського співробітництва. URL: <https://aucc.org.ua> (дата звернення 15.10.2023)

25. Погорелова І. Сучасні українсько-китайські відносини: історія становлення та розвитку. *Вісн. ЛНУ ім. Тараса Шевченка*. 2010. №19 (206). С. 127–132.

26. Гончарук А. З., Гобова Є. В., Кіктенко В. О., Коваль О. А., Кошовий С. *Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай. Дискусійна записка. Інститут світової політики*. – К.: 2016. – 60с

27. Міжнародний валютний фонд. URL: <https://www.imf.org/ru/Home> (дата звернення 18.10.2023)

28. Погорелова І.С. Україна і країни Східної Азії: політичний вимір сьогодення. *Наукові праці Чорноморс. Держ. Унів. імені Петра Могили*. Серія: Політологія. 2009. Т. 122, Вип. 109. С. 127-132.

29. Ху Цзіньтао зустрівся з прем'єр-міністром України М. Азаровим. Посольство КНР в Україні. URL: <http://ua.china-embassy.org/rus/zwgx/t832759.htm> (дата звернення 19.10.2023)

30. «Повітряний експрес» перейшов під управління Мінінфраструктури. УНІАН. URL: <http://economics.unian.ua/transport/1092595-povitryaniy-ekspres-pereyshov-pid-upravlinnya-mininfrastrukturi.html>. (дата звернення 19.10.2023)

31. Кузиев Н.А. Політичні аспекти концепції «Економічного пояса Шовкового шляху». 2015. № 5. С. 379–382

32. Антонюк Л. Л., Гальперіна Л. П. Інноваційно–технологічні виміри стратегічного партнерства України та Китаю. К.: «MyCityPrint». 2018. №13.

33. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 23.10.2023)

34. Офіційний сайт Світового Банку. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (дата звернення 23.10.2023)

35. Офіційний сайт новин «Поясу і шляху». URL: <https://www.yidaiyilu.gov.cn/xwzx/hwxw/26687.htm> (дата звернення 23.10.2023)
36. Офіційний сайт Міністерства торгівлі Китайської Народної Республіки. URL: <http://tradeinservices.mofcom.gov.cn> (дата звернення 29.10.2023)
37. Головне митне управління Китайської Народної Республіки. URL: <http://www.customs.gov.cn/customs/302249/zfxxgk/2799825/302274/302277/4185050/index.html> (дата звернення 29.10.2023)
38. The Observatory of Economic Complexity. China-Ukraine. URL: <https://oec.world/> (дата звернення 02.11.2023)
39. Хуан Реньвей «Геополітичний та економічний вплив української кризи на ініціативу «Один пояс, один шлях». Сучасні міжнародні відносини, вип. (1), 2023. С. 26–30.
40. Official sites of Ukraine Invest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/> (дата звернення 02.11.2023)
41. Луців В., Дзюблюк І.; Філіпова Н. International Tourism in Ukraine: Prospects for Cooperation with China." *Вісн. МНУ ім. В.О. Сухомлинського*. 2017. № 4. pp. 87–93.
42. Zhao Xing, Sun Zhilu. Agricultural product trade between China and Ukraine under the background of the Belt and Road Initiative: Prospect Analysis. *Journal of International Trade*. 2021. № 3, pp. 90–99.
43. Russia-China economic relations since the full-scale invasion of Ukraine. Sceeus. Stockholm centre for Eastern European studies. 2023. № 2.18 с.
44. Товарообіг України та КНР за 11 місяців 2021 року зріс на 32,5%. *Mind*. 2022. URL: <https://mind.ua/news/20207275-tovaroobig-ukrayini-ta-knr-za-11-misyaciv> (дата звернення 03.11.2023)
45. The Observatory of Economic Complexity. China-Ukraine. URL: <https://oec.world/> (дата звернення 03.11.2023)
46. Associated press new: breaking news, latest headlines. URL: <https://apnews.com/> (дата звернення 03.11.2023)

47. Хімічна промисловість та хімічний ринок України у 2021 р.: факти, оцінка стану, тенденції, прогноз. URL: <http://www.nditekhim.com.ua/> (дата звернення 05.11.2023)
48. Official sites of Statista. URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення 05.11.2023)
49. Yin Chen, Thomas Luedi. Strategies for China's Increasingly Competitive Chemicals Market. Bain & Company, 2020. URL: <https://www.bain.com/> (дата звернення 07.11.2023)
50. China Petrochemical Price Index (IPEX). URL: <https://www.icis.com/explore/about/methodology/ipex-methodology/> (дата звернення 07.11.2023)
51. Хімічна промисловість та хімічний ринок України у 2021 р.: факти, оцінка стану, тенденції, прогноз. URL: <http://www.nditekhim.com.ua/> (дата звернення 11.11.2023)
52. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 13.11.2023)
53. Яценко О., Циганкова Т., Горбачова І. Dynamics of trade and economic cooperation between Ukraine and China in the conditions of the COVID-19 pandemic and in the post-pandemic period. E3S Web of Conferences. ISCMEE. 2021. 11 с.; doi: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125501031>
54. GMK CENTER. Китай може підтримати розвиток світової металургії у 2023р. URL: <https://gmk.center/ua/posts/kytaj-mozhe-pidtrymaty-rozvytok-svitovoi-metalurhii-u-2023-rotsi/> (дата звернення 12.11.2023)
55. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) URL: – Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua>. (дата звернення 15.11.2023)
56. Raišienė A. G., Яценко О., Ніценко В., Карасова Н., Войтовікова А. Global dominants of Chinese trade policy development: Opportunities and threats for cooperation with Ukraine. *Journal of International Studies*. 2019. № 12. с. 193-207.

57. Оцаленко О., Яценко О., Резнікова Н. та ін. The productive capacity of countries through the prism of sustainable development goals: challenges to international economic security and to competitiveness. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2020. № 33. С. 492-499. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/207214> (дата звернення 16.11.2023)
58. Official sites of European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/en/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (дата звернення 21.11.2023)
59. Ukrainets L.A. Chinese FDI to Ukraine in the context of road and belt initiative. Eastern European Journal of Regional Studies. 2019. Issue 1. С. 62–77.
60. Українець Л. А. Ініціатива «Пояс і шлях» як основа нарощування економічної експансії Китаю. *Вісн. ДВНЗ "УжНУ". Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 24, част. 3. С. 109–113.
61. Nedopil Christoph . China Belt and Road Initiative (BRI) Investment Report 2023 H1 – the first ten years. Green Finance & Development Center, FISF Fudan University. 2023. 26 с.
62. Стрижак О. О. П'ять головних ланок ініціативи «Один пояс, один шлях». *Журнал «Україна–Китай»*. 2019. №2 (16)
63. Коваль О.А. Новий етап реалізації ініціативи «Поясу і шляху». *Журнал «Україна–Китай»*. 2019. №2 (16).
64. Клименко І. В. Щодо окремих питань розвитку економічного співробітництва України та Китаю в сучасних умовах. Аналітична записка; Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <http://old2.niss.gov.ua/articles/1359/> (дата звернення 30.11.2023)
65. Антонюк Л. Л., Гальперіна Л. П. Інноваційно-технологічні виміри стратегічного партнерства України та Китаю. *Журнал «Україна-Китай»*. К.: «MyCityPrint». 2018. №13. С. 46-53.
66. Українська правда. У ЄБРР вважають вигідною для України зону вільної торгівлі з Китаєм. 2016.

[URL:https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/11/23/7057901/](https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/11/23/7057901/).

(дата

звернення 30.11.2023)

67. Українська правда. Китай готовий запровадити ЗВТ з Україною. 2017. [URL:https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/23/624165/](https://www.epravda.com.ua/news/2017/04/23/624165/) (дата звернення 02.11.2023)

68. Угода між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки про співробітництво в дослідженні та використанні космічного простору в мирних цілях / КМУ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_200 (дата звернення 05.11.2023)

69. Лойко В. В., Рамський А. Ю. Економічне співробітництво між Україною і Китаєм: реалії та перспективи. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6573> (дата звернення 15.12.2023)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

SWOT-аналіз участі України в ініціативі «Один пояс- Один шлях»

<p>Зовнішні чинники</p>	<p>Можливості (О)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. посилення співробітництва України з Китаєм та країнами-учасницями ініціативи. 2. Розвиток аграрного сектору, інфраструктури, енергетики. 3. Забезпечення економічного зростання. 4. Збільшення валютних надходжень. 5. Нарощення високотехнологічного виробництва. 6. Формування позитивного інвестиційного іміджу країни. 7. Розвиток українського бізнесу за рахунок китайського досвіду та фінансів. 8. Зменшення безробіття та підвищення кваліфікації робочої сили. 9. Нові ринки збуту. 10. Розвиток фінансового та ринку капіталів. 11. Посилення партнерських зв'язків з країнами ЄС. 12. Потенційний захист і можливість вирішення конфлікту з росією 	<p>Загрози (Т)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політичний та економічний вплив Китаю. 2. Зростання державного боргу та України від інших країн. 3. Негативні наслідки конфлікту І та США. 4. Втрата стратегічних активів. 5. Екологічні загрози. 6. Зовнішня експансія на внутрішній ринку. 7. Витіснення національного виробництва. 8. Експлуатація ресурсної бази України
<p>Внутрішні чинники</p>	<p>Сильні сторони (S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне географічне положення. 2. Збільшення обсягів інвестицій. 3. Високий рівень людського та наукового потенціалу. 4. Досвід участі в регіональних об'єднаннях. 5. Наявні торговельно-економічні зв'язки з країнами-учасницями ініціативи. 6. Достатньо розвинута інфраструктура. 7. Розвинутий ринок товарів та послуг, фінансовий, інвестиційний, технологічний та інші. 8. Багаті природні ресурси 	<p>Очікування (S + O):</p> <p>Активний розвиток торговельно-економічного співробітництва з країнами-учасницями ініціативи, зміцнення енергетичної самодостатності, розширення експортного потенціалу, утвердження України як надійного транзитера, збалансування платіжного балансу України, стабілізація курсу гривні, диверсифікація торговельних потоків, розширення асортименту продукції, економічне зростання, покращення інвестиційного клімату</p> <p>Стратегія: Поглиблення інтеграції (у межах ініціативи)</p>
<p>Слабкі сторони (W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Брак досвіду України 	<p>Очікування (W + O):</p> <p>Диспропорція в розподілі</p>	<p>Очікування (S + T):</p> <p>Посилення конкуренції на ринках товарів і послуг, фінансовому, інвестиційному, технологічному та інших, виснаження ресурсної бази, звуження товарної номенклатури українського експорту, збільшення диспропорції у технологічних та виробничих можливостях країн-учасниць ініціативи</p> <p>Стратегія: Конкуренто-партнерська</p>
	<p>Очікування (W + T):</p> <p>Політична й економічна</p>	

<p>укладати міжнародні угоди на вигідних умовах. 2. Високий рівень корупції. 3. Валютні ризики. 4. Низький кредитний рейтинг. 5. Інфляція. 6. Недостатня компетентність в питаннях вирішення конфліктів, захисту інвесторів та національних інтересів. 7. Слабка підтримка українського бізнесу. 8. Низькі позиції в рейтингу легкості ведення бізнесу. 9. Непривабливий інвестиційний клімат. 10. Політичні ризики. 11. Повномасштабна війна Росії проти України</p>	<p>економічної вигоди від реалізації спільних проєктів, зниження темпів поглиблення співробітництва в межах ініціативи, погіршення торговельно-економічних відносин із традиційними партнерами, посилення економічних позицій, підвищення компетентності з питань захисту інвесторів, просування національних інтересів серед країн-учасниць ініціативи Стратегія: Диверсифікація інвестиційних партнерів</p>	<p>залежність, дестабілізація економіки, погіршення платіжного балансу, втрата стратегічних партнерів, збільшення витрат на відновлення екології, послаблення конкурентоспроможності національного виробника, погіршення інвестиційного клімату та іміджу України в цілому Стратегія: Переорієнтація зовнішніх зв'язків</p>
---	---	---